Demografski razvoj i projekcije budućeg kretanja stanovništva Grada Gospića

Čukman, Ivana

Master's thesis / Diplomski rad

2018

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zagreb, Faculty of Science / Sveučilište u Zagrebu, Prirodoslovno-matematički fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:217:087106

Rights / Prava: In copyright / Zaštićeno autorskim pravom.

Download date / Datum preuzimanja: **2024-03-29**

Repository / Repozitorij:

Repository of the Faculty of Science - University of Zagreb

Ivana Čukman

Demografski razvoj i projekcije budućeg kretanja stanovništva Grada Gospića

Diplomski rad

Zagreb
2018.

Ivana Čukman

Demografski razvoj i projekcije budućeg kretanja stanovništva Grada Gospića

Diplomski rad
predan na ocjenu Geografskom odsjeku
Prirodoslovno-matematičkog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu
radi stjecanja akademskog zvanja
magistra/magistre geografije

Zagreb
2018.

Ovaj je diplomski rad izrađen u sklopu diplomskog sveučilišnog studija Geografija; smjer: Geografski informacijski sustavi pri Geografskom odsjeku Prirodoslovno-matematičkog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu, pod vodstvom doc. dr. sc. Ksenije Bašić.

TEMELJNA DOKUMENTACIJSKA KARTICA

Sveučilište u Zagrebu
Prirodoslovno-matematički fakultet
Geografski odsjek

Diplomski rad

Demografski razvoj i projekcije budućeg kretanja stanovništva Grada Gospića

Ivana Čukman, JMBAG: 01080335185

Diplomski sveučilišni studij *Geografija; smjer: Geografski informacijski studiji*

ISVU 46

124785 Diplomski rad s obranom

Izvadak: Grad Gospić konstantno od druge polovice 20.st. gubi stanovništvo. Sa smanjenjem broja stanovnika Grad gubi bazu za gospodarski razvoj. Kao središte Ličko-senjske županije i najveće naselje ovog prostora koje samo gubi osnovu za daljnji razvoj, Grad Gospić daje vrlo jasnu buduću demografsku sliku Like. Namjera je izrada projekcije stanovništva koja bi upozorila na sve veće pražnjenje područja Hrvatske koja ostaju neiskorištenog potencijala. Projekcije će pokazati da li je potrebna i koja je najbolja populacijska politika koja se mora provoditi u takvim prostorima.

Ključne riječi: Gospić, demografija, projekcije stanovništva, depopulacija

Voditelj: doc. dr. sc. Ksenija Bašić

Povjerenstvo: doc. dr. sc. Ksenija Bašić
doc. dr. sc. Ivan Zupanc
doc. dr. sc. Dubravka Spevec

Tema prihvaćena: 7.2.2017.

Rad prihvaćen: 8.2.2018.

Datum i vrijeme obrane: 21.2.2018, 12.00 h

Rad je pohranjen u Središnjoj geografskoj knjižnici Prirodoslovno-matematičkog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu, Marulićev trg 19, Zagreb, Hrvatska

BASIC DOCUMENTATION CARD

University of Zagreb
Faculty of Science
Department of Geography

Master Thesis

Demographic development and projections of population of City Gospić

Ivana Čukman, JMBAG: 01080335185

Graduate University Study of *Geography: Geographical Information Systems*

ISVU46

124785 Master thesis with thesis defense

Abstract: City of Gospić is has been losing population since second half of 20th century because of lack of its economic development which causes more people to leave the City. As a center of Ličko-senjska County and the biggest setlement in this area which is losing its population it is givig a clear image of the future demographic development of Lika. The reason behind this thesis is to make a demographic projection which would show a depopulation of Lika and by that losses of demographic potentials. Projections will show which population politics is the best for the City of Gospić and Lika.

Keywords: Gospić, demographic development, population projections, depopulation

Supervisor: Ksenija Bašić, PhD, Assistant Professor

Reviewers: Ksenija Bašić, PhD, Assistant Professor
Ivan Zupanc, PhD, Assistant Professor
Dubravka Spevec, PhD, Assistant Professor

Thesis submitted: February 7th 2017

Thesis accepted: February 8th 2018

Thesis defense: February 21st 2018, 12.00 am

Thesis deposited in Central Geographic Library, Faculty of Science, University of Zagreb, Marulićev trg 19, Zagreb, Croatia.

SADRŽAJ

1. UVOD 1
1.1. Prostorni i vremenski obuhvat istraživanja 1
1.2. Predmet istraživanja i ciljevi rada 1
1.3. Dosadašnja istraživanja 2
1.4. Osnovne hipoteze 2
2. METODOLOŠKI PRISTUP 3
3. OSNOVNA GEOGRAFSKA OBILJEŽJA PROSTORA 4
3.1. Geografski smještaj i položaj 4
3.2. Prirodno-geografska obilježja 5
3.3. Historijsko-geografski razvoj 6
4. BROJ I RAZMJEŠTAJ STANOVNIŠTVA GRADA GOSPIĆA 8
4.1 Gustoća naseljenosti 12
5. KRETANJE STANOVIŠTVA GRADA GOSPIĆA 15
5.1. Opće (ukupno) kretanje stanovništva 15
5.2. Prirodno kretanje stanovništva 23
5.2.1 Fertilitet 27
5.3. Prostorna pokretljivost stanovništva 28
5.4. Tipovi općeg kretanja stanovništva 31
6. SASTAV STANOVNIŠTVA PREMA DOBI I SPOLU 35
6.1. Sastav stanovništva prema spolu 35
6.2. Sastav stanovništva prema dobi 37
6.3. Dobno-spolna struktura stanovništva 40
7. DEMOGRAFSKE PROJEKCIJE 43
7.1. „Matematičke“ metode demografske projekcije 43
7.1.1. Podaci dvaju popisa 44
7.1.2. Podaci triju ili više popisa 47
7.2 „Analitičke“ metode demografske projekcije 48
7.2.1 Hipoteza o fertilitetu 49
7.2.2 Hipoteza o mortalitetu 50
7.2.3 Hipoteza o migraciji 50
7.3 Rezultati projekcije 51
7.3.1 Niska varijanta projekcije 52
7.3.2 Srednja varijanta projekcije 53
7.3.3 Visoka varijanta projekcije 54
8. PROVOĐENJE POPULACIJSKE POLITIKE 58
9. ZAKLJUČAK 59
9.1. Osvrt na hipoteze 60

LITERATURA VI
IZVORI STATISTIČKIH PODATAKA VII
POPIS PRILOGA VIII
Popis slika
Popis tablica

1. UVOD

1.1. PROSTORNI I VREMENSKI OBUHVAT ISTRAŽIVANJA

U ovom radu demografski je analizirano područje Grada Gospića. Grad Gospić najveća je hrvatska jedinica lokalne samouprave sa 966,9 km^2 čime čini 1,7 % površine Hrvatske i sa 12 745 stanovnika 2011. godine, 0,3 % stanovništva RH. Prostor je ispodprosječno naseljen sa svega 13,2 stan./km^2. Grad Gospić čini 50 naselja od čega je najveće naselje Gospić.
U radu su analizirane demografske promjene ukupno za Grad Gospić te zasebno za naselje Gospić i ostala naselja. Ukupno kretanje broja stanovnika promatrano je od prvog modernog popisa 1857. do zadnjeg popisa 2011. godine, s projekcijama broja stanovnika do 2031. godine. Prirodno kretanje promatrano je od 1971. do 2011. godine kao i dobno-spolna struktura stanovništva.

1.2. PREDMET ISTRAŽIVANJA I CILJEVI RADA

Demografske teme aktualne su u zadnjih nekoliko godina. Broj stanovnika svakim se popisom sve više smanjuje. To osobito vrijedi za slabije razvijena područja Hrvatske. S namjerom analize demografskih obilježja slabije razvijenih područja Hrvatske, kao što je Lika, uzet je Grad Gospić, najveća hrvatska administrativno-teritorijalna jedinica. Grad Gospić gustoćom naseljenosti ispod je hrvatskog prosjeka. Samo naselje Gospić svojom veličinom odudara od ostalih naselja u općini i privlači stanovništvo okolice koja se sve više demografski prazni. Grad Gospić konstantno od druge polovice 20. st. gubi stanovništvo. Smanjenjem broja stanovnika Grad gubi bazu za gospodarski razvoj. Kao središte Ličko-senjske županije i najveće naselje ovog prostora koje gubi osnovu za daljnji razvoj, grad Gospić daje vrlo jasnu buduću demografsku sliku Like, ali i ostalih slabije razvijenih dijelova Hrvatske. Cilj je i izrada projekcije stanovništva koja bi upozorila na nastavak i produbljivanje negativnih demografskih procesa u Hrvatskoj,čiji mnogi dijelovi ostaju bez ključnog resursa – stanovništva. Projekcije će pokazati da li je potrebna i koja je najbolja populacijska politika koja se mora provoditi u takvim prostorima.

1.3. DOSADAŠNJA ISTRAŽIVANJA

Najpotpunija analiza promatranog prostora objavljena je 2013. godine u knjizi *Gospić: Grad, ljudi, identitet* urednika Željka Holjevca. U knjizi su analizirane prirodno i društveno geografske značajke Grada Gospića i samog naselja Gospić, te njihova demografska obilježja. Autori Turk i Živić 2014. u Senjskom zborniku objavljuju članak *Demografske posljedice Drugog svjetskog rata i poraća u Lici*. Autor koji se najviše bavio temom Gospića, kao i cijele Ličke regije je Dane Pejnović koji objavljuje nekoliko članaka na temu demografije Grada Gospića, iz 1985. članak *Srednja Lika: socijalno-demografska transformacija*, 1991. članak *Opće kretanje stanovništva kao odraz i pokazatelj socijalnogeografske diferencijacije Like*, 1993. *Utjecaj prometnog sustava na socijalnogospodarski razvoj i organizaciju prostora Ličke regije*, 1994. članak *Regionalna struktura Like,* u Geografskom glasniku 2004. objavljuje članak *Lika: Demographic Development under Peripheral Conditions*. Prema dosadašnjim istraživajima utvrđen je konstantan prirodni pad broja stanovnika od 1991. godine, te veći udio starog u odnosu na mlado stanovništvo od 2011. godine u samom naselju Gospić. Na razini Grada nepovoljna demografska obilježja utvrđena su još prije 1991. godine, a koja su nakon 90-ih godina postala sve izraženija. Prirodni pad stanovništva u Gradu Gospiću zabilježen je već 70-ih godina, a broj stanovnika starije dobne skupine premašio je broj mladih 1991. godine.

1.4. OSNOVNE HIPOTEZE

Vrlo važan dio rada je postavljanje odgovarajućih hipoteza, a cilj rada ih je dokazati ili odbaciti. Navedene hipoteze trebale bi se dokazati analizom područja koji se istražuje. Hipoteze su:

$H_{1:}$ Broj stanovnika Grada Gospića i naselja Gospić smanjivat će se do 2031. godine.
H_2: Ruralna okolica se prazni brže od grada Gospića.
H_3: Grad Gospić i naselje Gospić imaju nepovoljnu demografsku strukturu (prevelik udio starog stanovništva) koja će se u budućnosti pogoršati.
H_4: Demografski razvoj Grada Gospića bio je pod utjecajem ratova.
Navedene hipoteze će se analizirati, odnosno prihvatiti ili odbaciti temeljem podataka koji će biti prikupljeni i analizirani znanstvenim istraživanjem.

2. METODOLOŠKI PRISTUP

Teorijski dio rada temelji se na pregledavanju stručne i znanstvene literature. U izradi teorijskog i praktičnog dijela rada koristit ću se sljedećim metodama znanstveno-istraživačkog rada: induktivno-deduktivnom metodom koja uključuje način zaključivanja iz općih postavki do konkretnih pojedinačnih zaključaka te zaključivanje o općim sudovima temeljem pojedinačnih ili posebnih činjenica; metodom analize i sinteze koja uključuju raščlanjivanje složenih pojmova, sudova i zaključaka na jednostavnije sastavne dijelove te izučavanje svakog dijela za sebe, ali i u odnosu na druge dijelove, te spajanja dijelova ili elemenata u cjelinu, odnosno sastavljanja jednostavnih misaonih elemenata u složene; metodom deskripcije odnosno postupkom jednostavnog opisa ili očitavanja činjenica, te empirijskim potvrđivanjem njihovih veza i odnosa; metodom komparacije koja predstavlja postupak kojim se uočava i uspoređuje sličnost i zajednička obilježja dvaju ili više događaja, pojava ili objekata.

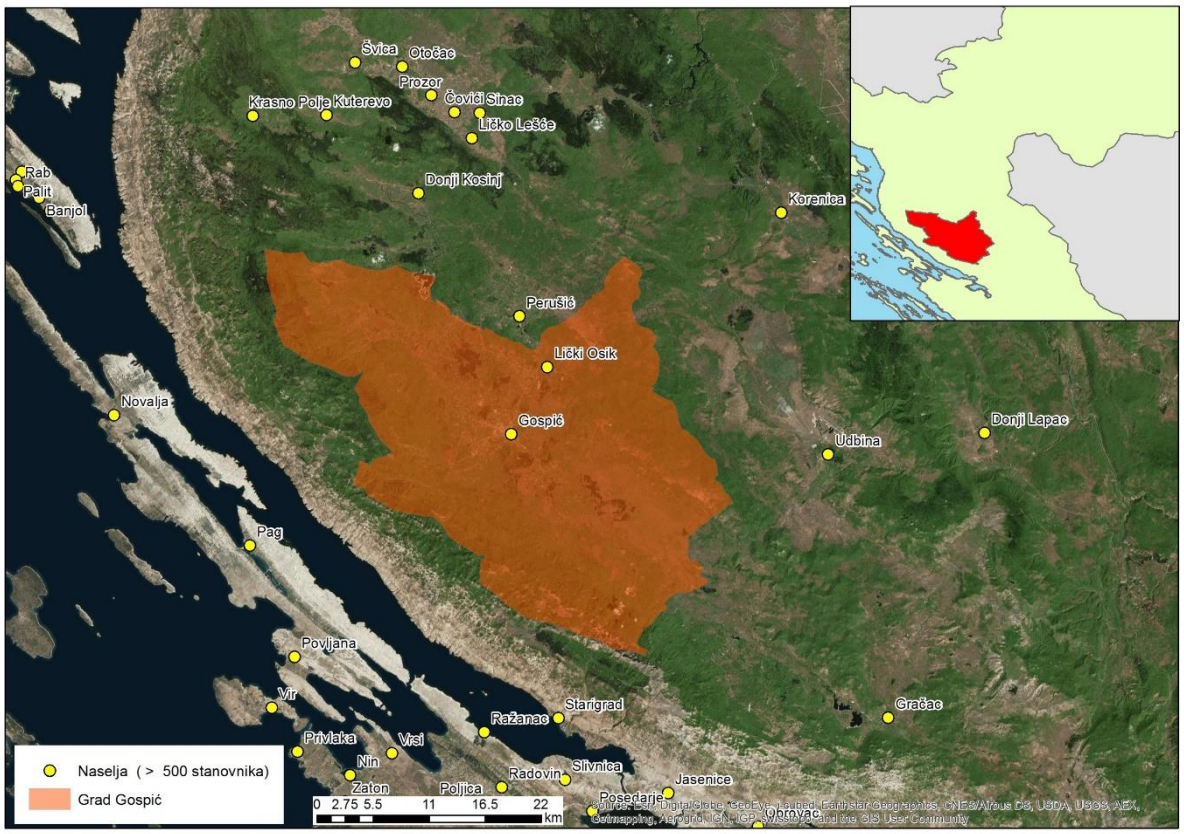
Popis stanovništva 1991. proveden je prema koncepciji *de iure*, pri čemu su stalni stanovnici jednog naselja sve osobe koje su izjavile da u tome mjestu stalno stanuju, neovisno o tomu jesu li u kritičnom trenutku (31. ožujak u 24.00 sati) bile u naselju prisutne ili su zbog nekih razloga iz njega bile privremeno odsutne. Za razliku od prethodnoga, popis stanovništva 2001. godine proveden je prema koncepciji *de facto* kod koje se ukupno stanovništvo utvrđuje vremenskim kriterijem prebivanja u naselju stanovanja bez obzira na državljanstvo popisivane osobe. Vremenska granica od godine dana prebivanja ili izbivanja iz mjesta stanovanja tako postaje odrednicom prema kojoj se osoba smatra ili ne smatra stanovnikom naselja (Mišetić, 2002).

U Popisu 2011., u skladu s međunarodnim statističkim standardima, za definiranje ukupnog stanovništva primjenjuje se koncept uobičajenog mjesta stanovanja (*place of usual residence*). Prema tom konceptu ukupnim stanovništvom naselja Popisa odnosno zemlje smatraju se sve osobe koje u tom naselju odnosno zemlji imaju svoje uobičajeno mjesto stanovanja. Uobičajenim mjestom stanovanja smatra se ono mjesto u kojem osoba provodi većinu svoga dnevnog odmora bez obzira na kratkotrajnu odsutnost iz tog mjesta (npr. zbog odlaska na odmor, putovanje, liječenje, u posjet i sl.). Podaci Popisa 2011. nisu neposredno usporedivi s podacima Popisa 2001. ni s podacima prijašnjih popisa jer se statistička definicija ukupnog stanovništva primijenjena u Popisu 2011. razlikuje od onih koje su primijenjene u prijašnjim popisima.

3. OSNOVNA GEOGRAFSKA OBILJEŽJA PROSTORA

3.1. GEOGRAFSKI SMJEŠTAJ I POLOŽAJ

Smještaj Grada Gospića određen je matematičkim položajem, tj. geografskim koordinatama (približno 44° N i 15° E) i topografskim položajem u središnjem dijelu Ličkog polja, u zavjetrini planinskog niza Velebita (sl. 1). Sam grad Gospić, tj. njegovo šire područje nalazi se na ocjeditom dijelu zaravni uz rijeku Novčicu, na nadmorskoj visini oko 560 m. Hidrografiju ovog područja čini rijeka Novčica s Bogdanicom, Lika s Jadovom i Otešica (Pejnović, 1991a). Središnju ličku zavalu na zapadu, sjeveru i istoku zatvara Velebit i Ličko sredogorje koji na rubu zavale dosežu visoke nadmorske visine (Velebit oko 1700 m, Ličko sredogorje oko 1300 m). Ta sredogorja sijeku planinski prijevoji koji omogućavaju prelazak zračnih masa i prometnu povezanost s obalom.

Sl. 1. Geografski položaj Grada Gospića

Najvažniji prijevoji su Oštarijska vrata između srednjeg i južnog Velebita (955 m), te Ljubovo između sjevernog i srednjeg dijela Ličkog sredogorja (980 m). Kroz područje Grada prolaze državne ceste D25 (Korenica (D1) – Bunić – Lički Osik – Gospić – Karlobag (D8)) i D50 (Žuta Lokva (D23) – Otočac – Gospić – Gračac (D27)). Autocesta A1(Zagreb – Split) puštena je u promet 2004. godine.

3.2. PRIRODNO-GEOGRAFSKA OBILJEŽJA

Geografski smještaj uvjetovao je obilježja klime Ličke zavale. Položaj u sjevernom umjerenom pojasu i topografski u zavjetrini Velebita (i u krškoj zavali) uvjetovali su umjereno-kontinentsku klimu sa svježim ljetima. Zime su u ovom području umjereno hladne i uvjetovane hladnim kontinentskim zračnim masama iz unutrašnjosti (Pejnović, 1990). Zbog topografskog položaja unutar zavale često se javljaju inverzije temperature, što uzrokuje niže temperature od uobičajnih. Prevladava maritimni režim padaline zbog utjecaja Jadranskog mora, što znači da u hladnom dijelu godine ima više padalina (maksimumi: X.-XII. i III.-VI.).

Klima (količina padalina) i reljef (nagib i ekspozicija) ovog prostora uvjetovali su pedografiju, koja je nepovoljna za jaču poljoprivrednu proizvodnju. Prevladavaju kisela tla. Ovo područje karakterizira isprani podtip smeđih kiselih tala koji se naziva vrištine. Takvo tlo ima nizak sadržaj humusa i slabo je agrarno kultivirano. Tla koja su bolje kultivirana su smeđa tla na vapnencima i dolomitima i lesivirana crvenica. No, i ta su tla pretjeranim iskorištavanjem postala manje plodna.

Pod utjecajem klime i pedografije razvile su se šumske vegetacije umjerenog pojasa. Središnji dio zavale karakteriziraju šume hrasta kitnjaka i običnoga graba. Dugotrajnim iskorištavanjem neke šume su degradirane u šikare.

Najveći dio središnje ličke zavale odvodnjava se rijekom Likom. Na sredini toka Liki pritječe Jadova i Novčica s Bogdanicom (nizvodno od naselja Bilaj). U sredini toka rijeke Like 60-ih godina izgrađeno je akumulacijsko jezero koje je promijenilo njezin prirodni režim. Punjenje akumulacije do njezinog maksimuma uzrokuje podizanje razine podzemnih voda i plavljenje poljoprivrivrednih površina u naselju Kaluđerovac, te plavljenje nižih dijelova grada Gospića. U gradu Gospiću poplave su sve učestalija pojava. Primarni razlozi su otapanje snijega i urbanizacija koja presijeca prirodne tokove krškog područja (Pejnović, 1990).

3.3. HISTORIJSKO-GEOGRAFSKI RAZVOJ

Grad Gospić ima svoje korijene u srednjovjekovnom i osmanlijskom razdoblju, no u urbanističkom smislu utemeljen je u vojno-krajiškom razdoblju (Pejnović, 2013). Mrežu naseljenosti na tom području razvili su već i stari Rimljani. U rimskom razdoblju uzdužna cesta išla je podno jugozapadnog ruba Ličkog sredogorja, između sredogorskih padina i poljskih zaravni. Tu se razvila većina naselja. Područje današnjeg grada Gospića bilo je u to doba nenaseljeno zbog plavljenja rijeke Like, Novčice i Otešice (nemogućnost agrarnog iskorištavanja). Tijekom srednjeg vijeka Lika ima marginalni položaj, a centar se seli u zapadnoperipanonski prostor. Srednja Lika postaje tranzitni prostor između primorja i dinarske unutrašnjosti. Na području Like razvija se srednjovjekovna lička župa. Tijekom osmanlijskog razdoblja prostor je bio previše nesiguran da bi se u njemu razvilo neko važnije središte. U 16. st. dolazi do velikog vala iseljavanja potaknutog osmanlijskim osvajanjima. Šire područje Gospića bilo je više od 100 godina pod osmanlijskom vlašću čime je promjenilo svoj geografski položaj iz tranzitnog u pogranični. Uslijedilo je nekoliko valova naseljavanja od strane Osmanlija. Nakon pada Osmanskog Carstva ponovno dolazi do promjene strukture naseljenosti. Preuređenjem Vojne krajine 1746. glavni stožer Ličko krajiške pukovnije postaje Gospić. Taj potez uvjetovao je da Gospić kasnije postane vodeće središte Like. Uz vojno-upravno središte, Gospić u 18. st. postaje i obrtničko, trgovačko, prosvjetno i kulturno-vjersko središte Ličke pukovnije. Izgradnjom makadamskih cesta Gospić-Karlobag, preko Oštarijski vrata (1786.), i Žuta Lokva - Otočac – Gospić – Gračac – Zrmanja - Planka (1789.), Gospić poboljšava svoj tranzitni položaj (Pejnović, 2013). Dalje slijedi i izgradnja cesta prema Korenici i Udbini. Razvojačenjem Vojne krajine Gospić postaje središte Ličko-krbavske županije zbog svog čvorišnog prometno-geografskog položaja. No, nije imao prevelikog utjecaja u rubnim dijelovima županije. Gospić počinje zauzimati centralni položaj Like tek izgradnjom tzv. Ličke željeznice 1925. godine čijom je izgradnjom favorizirana Srednja i Južna Lika, za razliku od Gacke, Krbave i Ličkog Pounja. Dobivanjem na prometnoj važnosti Gospić 1931. broji 3 826 stanovnika, najviše od svih općinskih središta u županiji i tako ostaje do Drugog svjetskog rata (Pejnović, 1993). Gospić sredinom 20. st. ima slabu gospodarsku osnovu no i dalje je vodeće središte županije. No, nije mogao postati veće regionalno središte zbog marginalizacije Like. Nakon nekog vremena dolazi i do slabljenja njegova prometnog položaja izgradnjom Ličke magistrale (Plitvička jezera - Titova Korenica – Udbina -Gračac - Obrovac) (Pejnović, 1993). Općina Gospić počinje gubiti na važnosti. Sredinom 70-ih godina svrstana je u nedovoljno razvijena područja Hrvatske i 1991. zabilježila je pad stanovništva od 27,1 % u

odnosu na 1961. U tom razdoblju samo naselje Gospić raste imigracijom, no njegova prigradska naselja kao što je Lički Novi već 60-ih počinju izumirati, a Podoštra 70-ih godina. Naselja koja su bolje integrirana s Gospićem bilježe povoljnija demografska kretanja (Žabica, Kaniža Gospićka). Tijekom Domovinskog rata Gospić i okolna naselja nastavljaju gubiti stanovništvo čime sam grad Gospić gubi osnovu za razvoj u regionalno središte (Pejnović, 1991b). Puštanjem u promet autoceste A1 ponovno dolazi do povoljnijeg prometnog položaja Srednje Like, posebno grada Gospića. Omogućeni su uvjeti za stvaranje novih poduzetničkih zona, razvoj turizma, te male privrede i poljoprivrede (Pejnović, 1993). Počeo je jačati tercijarni sektor koji je zamijenio prevladavajući kvartarni sektor koji je dominirao 90-ih godina. Problem više nije prometna marginalnost nego nedostatak stanovništva, tj. radne snage. Čini se da je autocesta „došla“ prekasno. Na području općine većinom je ostalo staro stanovništvo, dok je mlado radno sposobno već odavno odselilo (60-ih i 80-ih).

4. BROJ I RAZMJEŠTAJ STANOVNIŠTVA GRADA GOSPIĆA

Godine 2011. na području Ličko-senjske županije živjelo je 50 927 stanovnika, što čini svega 1,19 % ukupnog stanovništva Hrvatske. Na području Grada Gospića 2011. živjelo je 12 745 stanovnika ili 25,03 % stanovništva Ličko-senjske županije.

Prema popisu 2011. najveće naselje je grad Gospić s 6 575 stanovnika. Drugo naselje po veličini, Lički Osik, ima svega 1 914 stanovnika, a treće, Smiljan, samo 418. Najmanja naselja imaju svega 4 stanovnika (Divoselo, Lički Čitluk, Počitelj, Zavođe). Naselje Drenovac Radučki i Kruščica 2011. nemaju niti jednog stanovnika. Raspon varijacije između broja stanovnika najvećeg naselja Gospića i najmanjih naselja sa svega 4 stanovnika (ako ne uzmemo u obzir naselja koja nemaju stanovnika) iznosi 6571 stanovnika. Najveće naselje, Gospić, 3,4 puta veće je od drugog naselja po veličini, Ličkog Osika, a 15,7 puta od trećeg naselja po veličini, Smiljana. Prema podacima vidljivo je da u općini postoji polarizacija naseljenosti. Samo šest naselja (Gospić, Lički Osik, Smiljan, Kaniža Gospićka, Lički Novi, Mušaluk) od njih 50 ima više od 200 stanovnika, a samo njih 4 četiri više od 400 stanovnika.

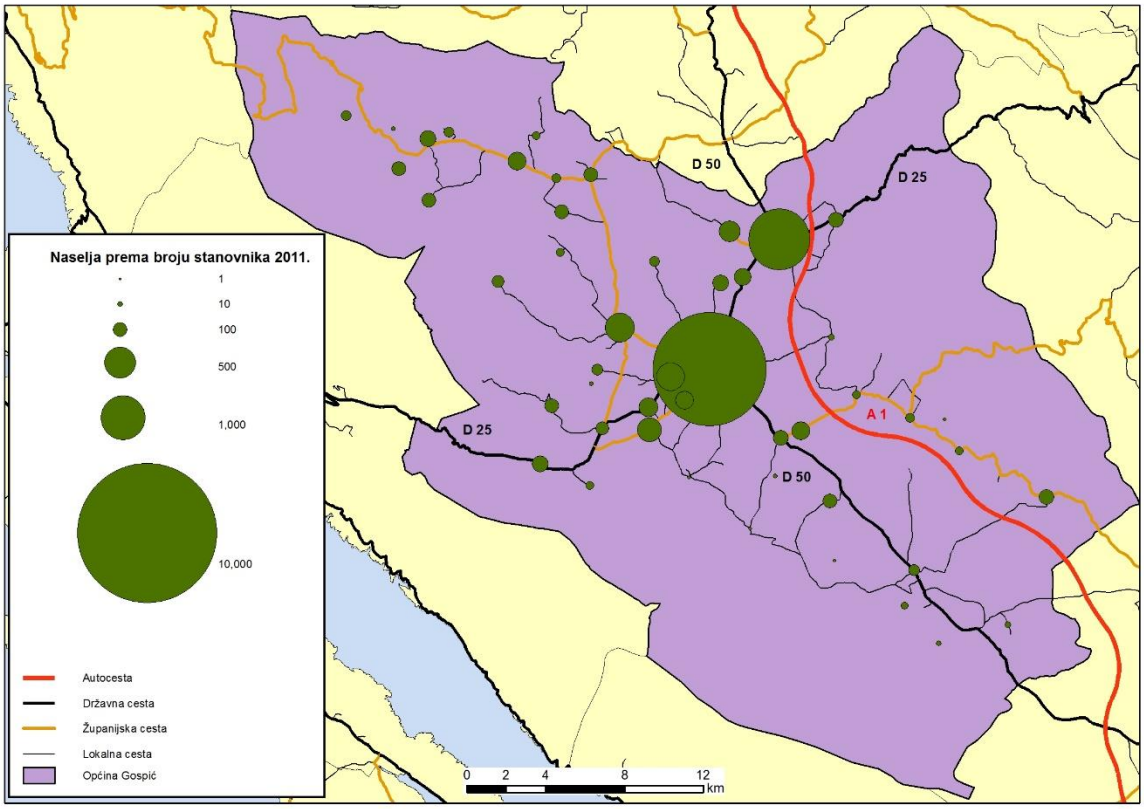
Tab.1. Naselja Grada Gospića prema broju stanovnika 2011. godine

Veličina naselja	Naselja			Stanovništvo		
	Broj	Udio (%)	Kum. (%)	Broj	Udio (%)	Kum. (%)
bez stanovnika	2	4,0	4,0	0	0	0
≤ 50	19	38,0	42,0	398	3,1	3,1
50-100	12	24,0	66,0	959	7,5	10,6
100-300	13	26,0	92,0	2 080	16,3	26,9
300-1 000	2	4,0	96,0	819	6,4	33,3
> 1 000	2	4,0	100,0	8 489	66,6	99,9
UKUPNO	50	100,0	--	12 745	100,0	--

Izvor: Popis stanovništva, kućanstava i stanova 31. ožujka 2011.: stanovništvo prema spolu i starosti, po naseljima, www.dzs.hr (8. 5. 2017.)

Stanovništvo živi u naseljima prosječne veličine 255 stanovnika, no ako izuzmemo najveće naselje Gospić prosječna veličina naselja se smanjuje na 126 stanovnika. Prema tablici 1 92 % od ukupnog broja naselja ima do 300 stanovnika, a u njima živi 26,9 % ukupnog broja stanovnika. Čak 66 % naselja ima do 100 stanovnika (10,6 % stanovništva), a čak 42 % ima do 50 stanovnika (2 naselja bez stanovnika) (3,1 % stanovništva). U Gradu Gospiću prevladavaju manja naselja sa svega 300 stanovnika i manje, no ipak najveći dio stanovništva živi u najvećim naseljima.

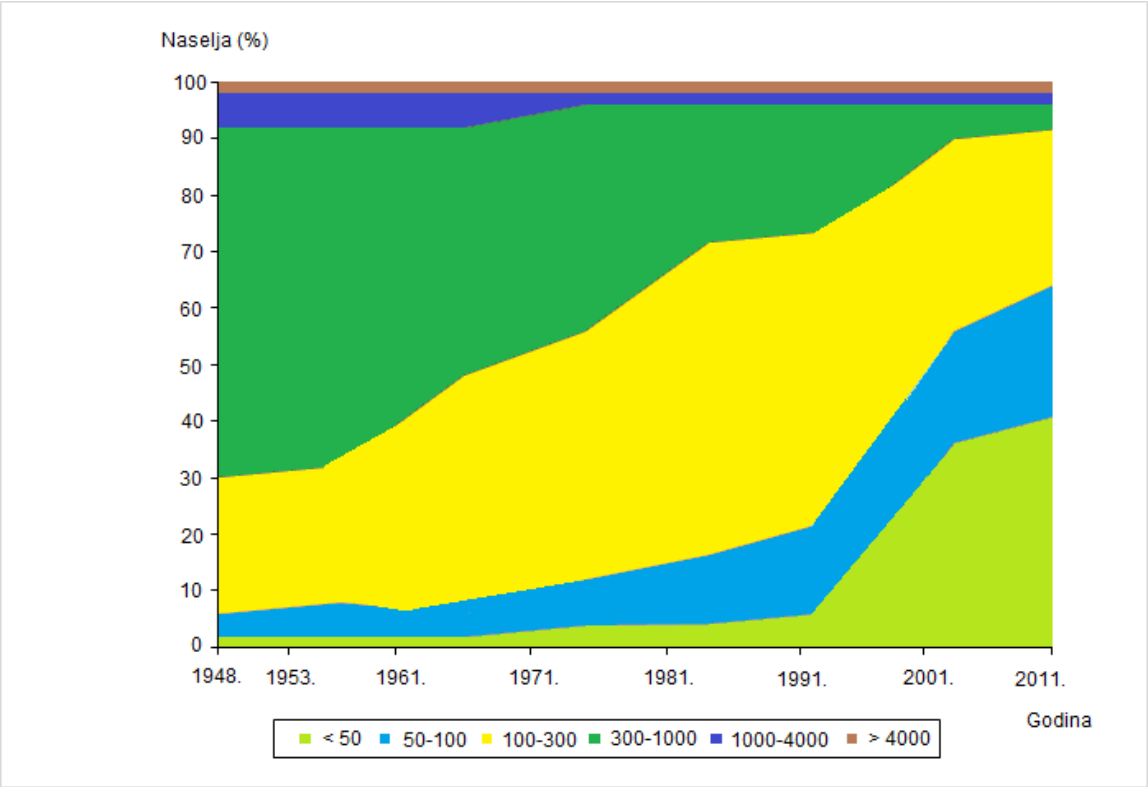
Medijan naseljenosti iznosi 79 stanovnika, što znači da polovica naselja ima manje stanovnika od tog broja, a polovica naselja više, što ukazuje na veliki broj manjih naselja u općini. Aritmetička sredina naseljenosti iznosi 255 stanovnika i isto tako kao i medijan pokazuje veliki broj naselja koji se nalaze u općini, a koji imaju relativno malen broj stanovnika.

Sl. 2. Naselja Grada Gospića prema broju stanovnika 2011. godine

Izvor: Popis stanovništva, kućanstava i stanova 31. ožujka 2011.: stanovništvo prema spolu i starosti, po naseljima, www.dzs.hr (9. 5. 2017.)

Prema slici 2 vidljivo je da se najveća naselja nalaze uz državne ceste (D 25 i D 50). Zbog bolje prometne povezanosti tu su se smjestili centri rada, a time i stanovništvo. Naselja nisu jednoliko raspoređena u prostoru, nalaze se u području polja u kršu (Ličko polje), području toka rijeke Like i njenih pritoka (sl. 2). Rubni dijelovi i viši dijelovi općine ostali su nenaseljeni zbog nepovoljne prirodne osnove.

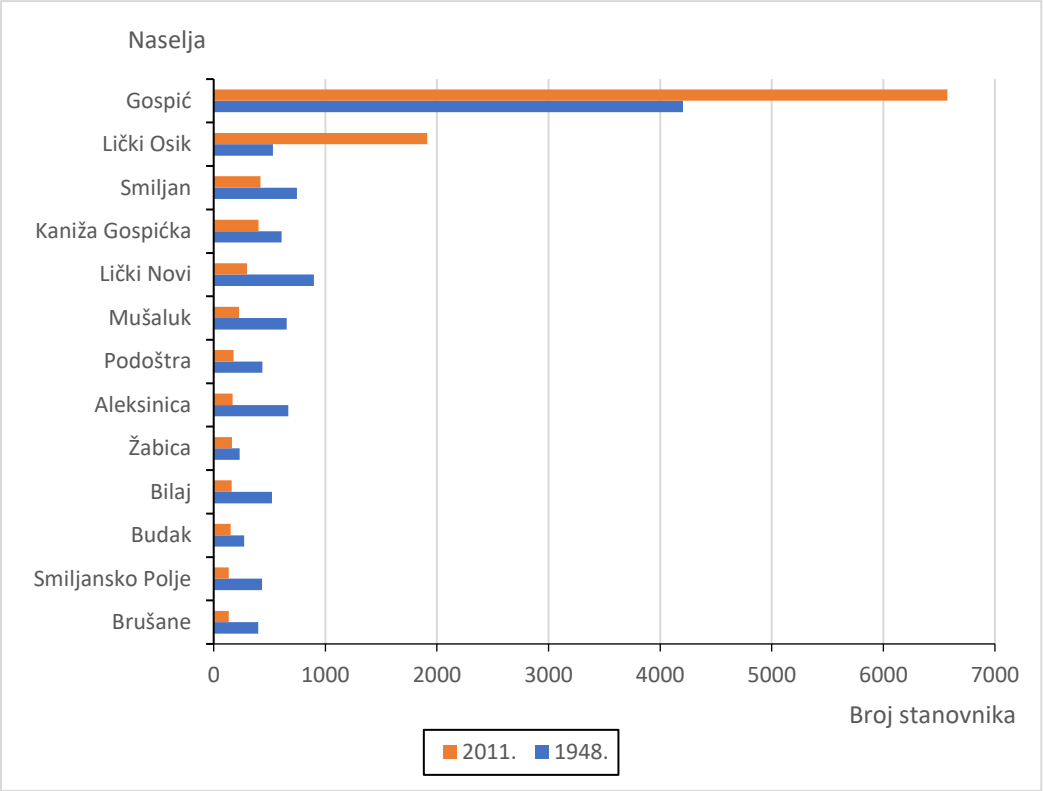
Sl. 3 Promjena udjela naselja prema broju stanovnika Grada Gospića 1948. - 2011. godine

Izvor: Naselja i stanovništvo Republike Hrvatske 1857. – 2001., CD-ROM, Državni zavod za statistiku, Zagreb; Popis stanovništva, kućanstava i stanova 31. ožujka 2011.: stanovništvo prema spolu i starosti, po naseljima, www.dzs.hr (10. 5. 2017.)

Prema popisu iz 1948. godine najveći udio zauzimaju naselja srednje veličine (300 - 1000 stanovnika) (sl. 3). Prema kasnijim popisima (1961., 1971., 1981. i 1991.) broj naselja koji spadaju u tu kategoriju počinje se smanjivati sve do posljednjeg popisa 2011. godine. Njihov broj stanovnika se smanjuje i ona prelaze u nižu kategoriju (100 - 300 stanovnika). Naselja sa više od 1000 stanovnika imaju konstantan broj tijekom svih popisnih razdoblja. Nakon 1991. naglo počinje rasti broj naselja s manje od 50 stanovnika. Prema popisu iz 2001. više od 50 % naselja ima manje od 100 stanovnika, a 2011. više od 60 %, što ukazuje na rast broja manjih naselja. Nakon 1961. sve više se povećava udio naselja s manje od 300 stanovnika (sl. 2). Povećanje broja stanovnika najvećeg naselja Gospića od 1948. (4 204 stanovnika) do 2011. godine (6 575 stanovnika) iznosi 56,4 %, no kada uspoređujemo 2011. i popis iz 1991. (maksimum od 9 025 stanovnika) imamo smanjenje od 27,1 %. Ako uspoređujemo zadnja dva popisa (2001. 6 088 stanovnika; 2011. 6 575 stanovnika) vidimo blagi porast od 7,9 %.

[1]Naselje Budak 1981. i 1991. bilo je dio naselja Lički Osik

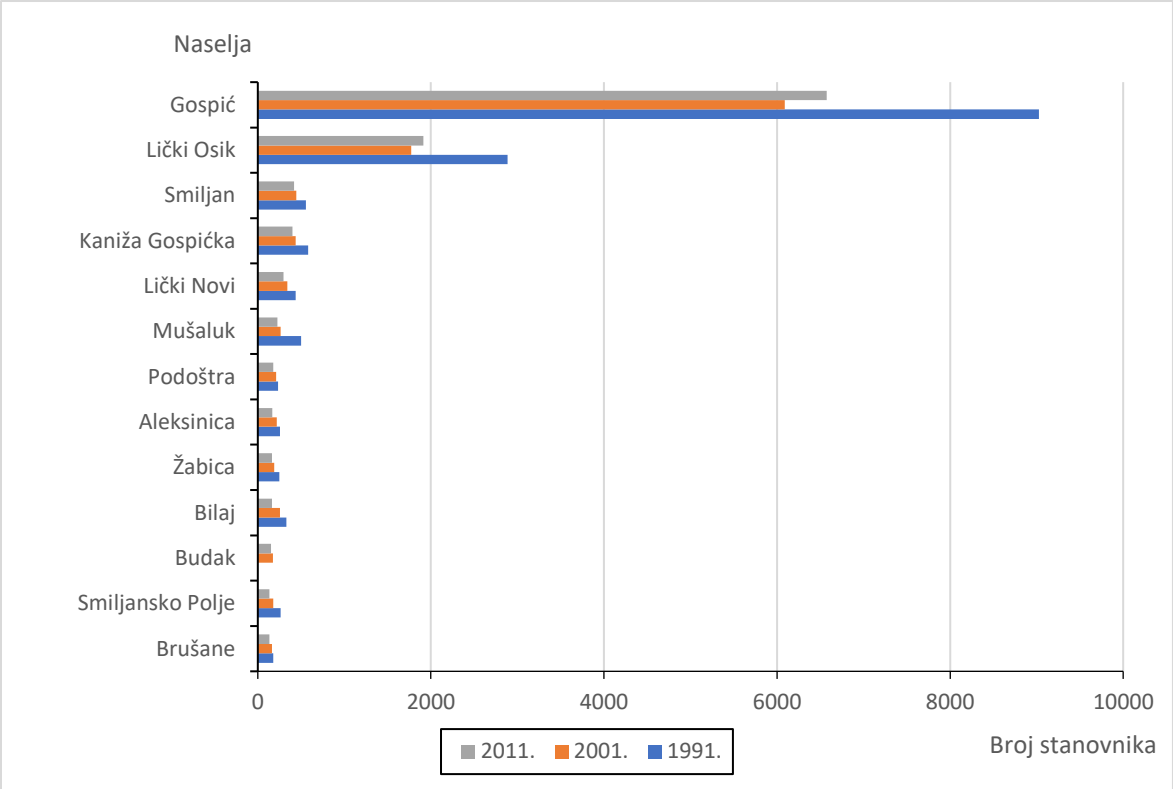
Drugo naselje po veličini 2011., Lički Osik, narastao je u odnosu na 1948. za 259,8 % (1948. 532 stanovnika; 2011. 1 914 stanovnika). Najveće smanjenje imaju naselja Kruščica i Drenovac Radučki koji prema posljednjem popisu nemaju stanovnika, to su naselja koja se nalaze na krajnjem sjeveru i krajnjem jugoistoku općine. Većina naselja konstantno gubi stanovništvo od popisa 1948. godine. Lički Osik 1991. godine bio je 3,1 puta manji od Gospića, a 2011. ta se razlika povećava na 3,4 puta. Treće naselje po veličini u općini, Smiljan, 1991. bio je 16,3 puta manji od Gospića, a 2011. 16 puta. Smanjenje razlike je uzrokovano padom broja stanovnika grada Gospića, a ne povećanjem Smiljana.

Sl. 4. Veća naselja Grada Gospića 1948. i 2011. godine

Izvor: Naselja i stanovništvo Republike Hrvatske 1857. – 2001., CD-ROM, Državni zavod za statistiku, Zagreb; Popis stanovništva, kućanstava i stanova 31. ožujka 2011.: stanovništvo prema spolu i starosti, po naseljima, www.dzs.hr (12. 5. 2017.)

Slika 4 prikazuje pad broja stanovnika u većini naselja Grada Gospića uspoređujući 1948. i 2011. godinu. Sva naselja osim dva najveća (Lički Osik i Gospić) bilježe pad ukupnog broja stanovnika. Očita je preraspodjela stanovništva u Gradu koje odlazi iz ruralnih naselja i odlazi u veće centre rada kao što su Gospić i Lički Osik.

Sl. 5. Veća naselja Grada Gospića 1991., 2001. i 2011. godine

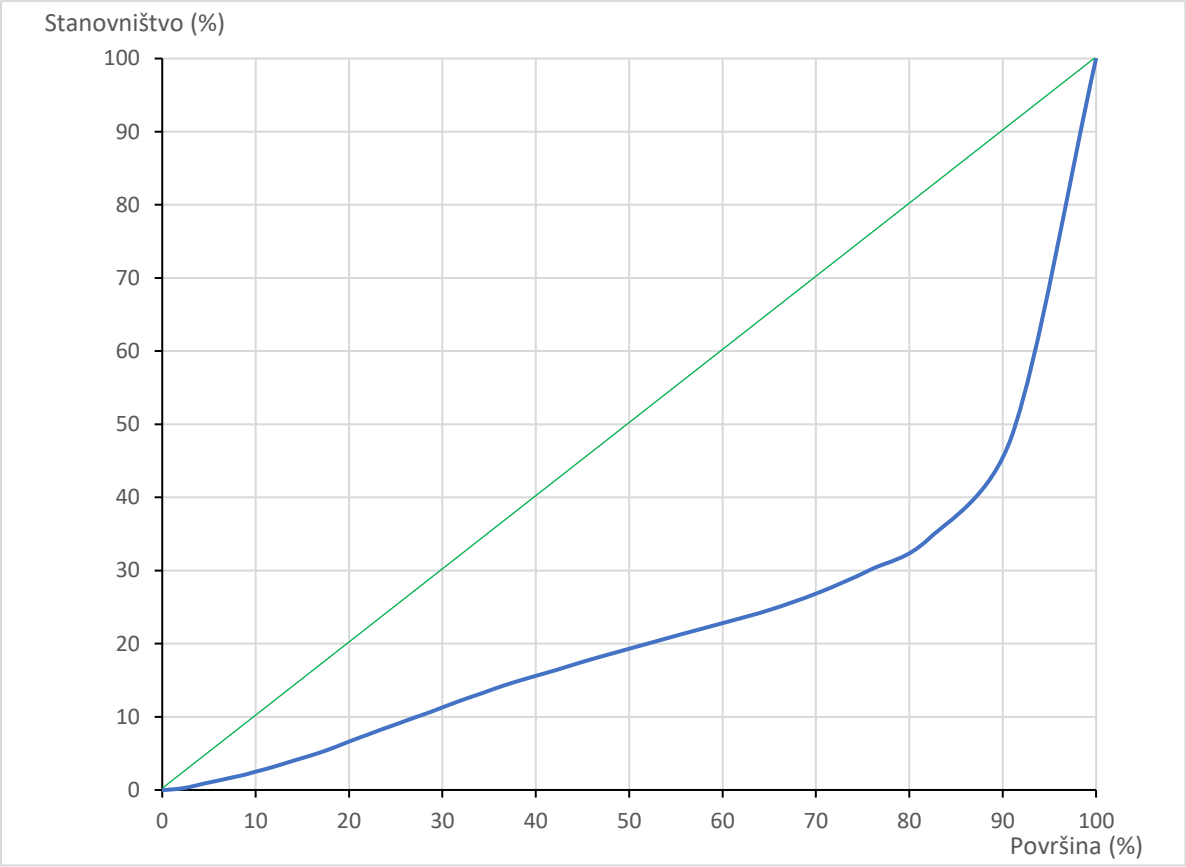
Izvor: Naselja i stanovništvo Republike Hrvatske 1857. – 2001., CD-ROM, Državni zavod za statistiku, Zagreb; Popis stanovništva, kućanstava i stanova 31. ožujka 2011.: stanovništvo prema spolu i starosti, po naseljima, www.dzs.hr (12. 5. 2017.)

Usporedbom 1991. i 2001. godine (sl. 5) vidi se pad broja stanovnika svih naselja. Primarni uzrok je Domovinski rat koji je na tom području uzrokovao premještanje stanovništva. Popisom 2011. uočljiv je blagi porast broja stanovnika u Gospiću i Ličkom Osiku uzrokovan doseljavanjem izbjeglog srpskog stanovništva, dok ostala naselja i dalje bilježe pad broja stanovnika.

4.1. GUSTOĆA NASELJENOSTI

Površina Grada Gospića iznosi 967 km^2 i time zauzima 18,5 % Ličko-senjske županije. Najveća je administrativno-teritorijalna jedinica lokalne samouprave u RH. Gustoća naseljenosti općine iznosi 13,2 stan./km^2 i usprkos najvećoj površini veća je od prosjeka za cijelu županiju (9,5 stan./km^2). Razlog tome je što se u općini nalazi najveći grad Ličko-senjske županije, Gospić, koji stvara veću koncentraciju naseljenosti. Područje Like već je 1948. imalo gustoću naseljenosti svega 24 stan./km^2, pa se Lika već tada počela približavati subekumenskom tipu napučenosti prostora, a 1991. s gustoćom naseljenosti od svega 15 stan./km^2 to je i postala. Ličko-senjska županija najrjeđe je naseljena županija u Hrvatskoj. Najmanju gustoću imaju

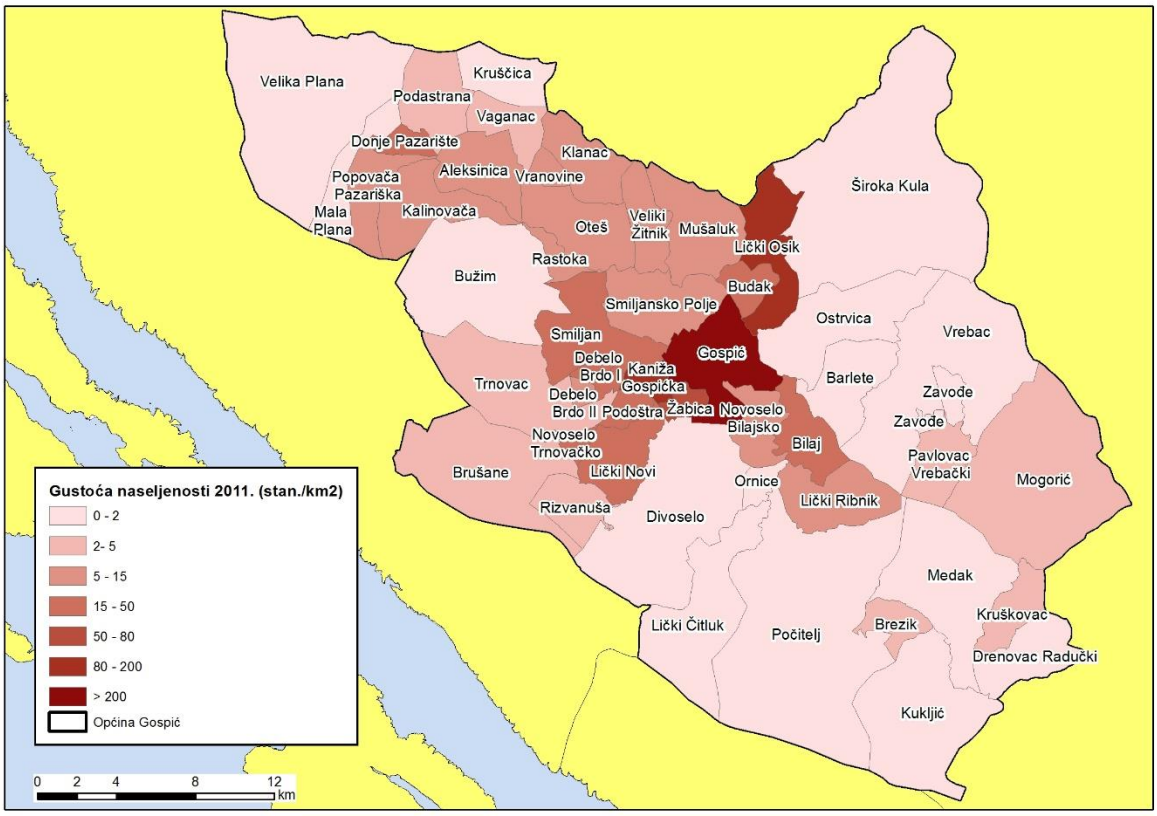
naselja koja se nalaze u jugozapadnom dijelu županije (Počitelj 0,04 stan./km^2, Divoselo 0,083 stan./km^2, Lički Čitluk 0,13 stan./km^2, Kukljić 0,36 stan./km^2). To je područje slabije prometne povezanosti i nepovoljnije prirodne osnove, isto tako područje sa malim brojem stanovnika, ali s velikom pripadajućom površinom. Najveću naseljenost očekivano ima Gospić (313 stan./km^2) nakon čega slijede naselja koja se nalaze u njegovoj neposrednoj blizini i na državnim cestama D50 i D25 (Kaniža Gospićka 133,7 stan./km^2, Lički Osik 127,6 stan./km^2, Žabica 54,3 stan./km^2, Podoštra 44,3 stan./km^2). Od 50 naselja njih 13 ima gustoću naseljenosti veću od prosjeka općine. To su naselja u središtu općine koja su i najbliža centru rada, Gospiću.

Sl. 6. Koncentracija stanovništva na području Grada Gospića 2011. godine

Izvor: Popis stanovništva, kućanstava i stanova 31. ožujka 2011.: stanovništvo prema spolu i starosti, po naseljima, www.dzs.hr (12.5.2017.)

Slika 6 prikazuje neravnomjernu naseljenost stanovništva koja je posljedica velike koncentracije stanovnika u središnjem dijelu općine, te većeg broja manjih naselja u rubnim dijelovima općine. Prema Lorenzovoj krivulji (sl. 6) ispada da na 90 % površine živi polovica stanovništva. Druga polovica naseljava preostalih 10 % površine.

Sl. 7. Gustoća naseljenosti Grada Gospića 2011. godine po naseljima

Izvor: Popis stanovništva, kućanstava i stanova 31. ožujka 2011.: stanovništvo prema spolu i starosti, po naseljima, www.dzs.hr (12. 5. 2017.)

Najveću gustoću, očekivano, imaju naselja u središnjem dijelu općine (Gospić 313,1 stan./km^2, Kaniža Gospićka 133,7 stan./km^2), te naselja u njihovoj blizini (Lički Osik 127,6 stan./km^2, Žabica 54,3 stan./km^2, Podoštra 44,3 stan./km^2, Novoselo Trnovačko 42 stan./km^2) (sl. 7). Rubna naselja koja zauzimaju veću površinu bilježe i manju gustoću (Počitelj 0,05 stan./km^2, Divoselo 0,08 stan./km^2, Lički Čitluk 0,14 stan./km^2, Kukljić 0,36 stan./km^2). Veću gustoću naseljenosti kod većine naselja uzrokuje manja površina administrativno-teritorijalne jedinice, jer to su sve naselja koja imaju mali broj stanovnika. Primjer je Kaniža Gospićka koja sa 401 stanovnikom ima gustoću veću od drugog naselja po broju stanovnika, Ličkog Osika, koji ima 1 914 stanovnika.

5. KRETANJE STANOVNIŠTVA GRADA GOSPIĆA

5.1. OPĆE (UKUPNO) KRETANJE STANOVNIŠTVA

Vrhunac svoje naseljenosti Lika je zabilježila 1900. godine, kada je popisom utvrđeno da je u njoj živjelo 193 470 stanovnika (Turk i Živić, 2014). Nakon 1900. stanovništvo Like nalazi se u kontinuiranoj demografskoj regresiji. U odnosu na 1900. godinu, popisom iz 1931. utvrđen je pad broja stanovnika od 7 %, odnosno 13 455 osoba (Turk i Živić, 2014).

Temeljni razlog depopulacije Like bila je agrarna prenapučenost, pa je ukupna depopulacija nastupila već početkom 20. st. Osnova gospodarskog razvoja Like bilo je tradicionalno gospodarstvo sve do Drugog svjetskog rata. U uvjetima slabije nosivosti prostora ubrzo je nastupilo iseljavanje prekobrojnog stanovništva. Ono što je bila posljedica agrarne prenapučenosti, emigracije, velike smrtnosti dojenčadi i dva svjetska rata je to da je Lika sredinom 20. st. imala manje stanovnika nego krajem 19. st. (Turk i Živić, 2014). Problem je što se Hrvatska u vrijeme Prvog i Drugog svjetskog rata našla u prvoj i centralnoj etapi demografske tranzicije za koju je izražen visok natalitet, no on se nije dogodio zbog ratnih zbivanja i još više poništen je visokim ratnim mortalitetom. Gubici su upravo veliki za ona područja u kojima je i prije ratnih zbivanja bila prisutna depopulacija kao što je Lika. Industrijalizacija i urbanizacija tijekom 60-ih i 70-ih godina uzrokovali su ruralni egzodus čije se demografske posljedice danas vide. Tri su glavna razloga današnjeg demografskog izumiranja Like. Prvi je nepovoljna poljoprivredna osnova koja je uzrokovala agrarnu prenapučenost i time migraciju stanovništva, drugi je prometna marginalnost Like, treći ratna stradanja u Domovinskom ratu (Pejnović, 2004).

Tab. 2. Ukupno kretanje broja stanovnika Grada Gospića 1857.-2011. godine

Godina	Broj stanovnika	Bazni indeks	Lančani indeks	Međupopisna promjena	Prosječna godišnja promjena	Stopa godišnje promjene
	P	I_b	I_l	D	R	r
1857.	32381	100.0	-	-	-	-
1869.	33164	102.4	102.4	783	65.3	0.20
1880.	31371	96.9	94.6	-1793	-163.0	-0.51
1890.	34376	106.2	109.6	3005	300.5	0.91
1900.	38103	117.7	110.8	3727	372.7	1.03
1910.	35380	109.3	92.9	-2723	-272.3	-0.74
1921.	35600	109.9	100.6	220	20.0	0.06
1931.	35312	109.1	99.2	-288	-28.8	-0.08
1948.	26920	83.1	76.2	-8392	-493.6	-1.59
1953.	26285	81.2	97.6	-635	-127.0	-0.48
1961.	27390	84.6	104.2	1105	138.1	0.51
1971.	26683	82.4	97.4	-707	-70.7	-0.26
1981.	23285	71.9	87.3	-3398	-339.8	-1.36
1991.	22026	68.0	94.6	-1259	-125.9	-0.56
2001.	12980	40.1	58.9	-9046	-904.6	-5.17
2011.	12745	39.4	98.2	-235	-23.5	-0.18

Izvor: Naselja i stanovništvo Republike Hrvatske 1857. – 2001., CD-ROM, Državni zavod za statistiku, Zagreb; Popis stanovništva, kućanstava i stanova 31. ožujka 2011.: stanovništvo prema spolu i starosti, po naseljima, www.dzs.hr (6. 7. 2017.)

Tijekom 20. st. opaža se konstantni pad broja stanovnika Grada Gospić, jedino za razdoblje od 1953. do 1961. zabilježen je porast broja stanovnika. Od 1961. do 2011. broj stanovnika Grada konstantno se smanjuje. Razlika između prvog službenog popisa 1857. i zadnjeg popisa 2011. iznosi 19 636 stanovnika (pad od 60,6 %) (tab. 2).

Maksimalni broj stanovnika Općina Gospić dosegnula je 1900. godine (38 103 stanovnika). Sljedeće popisne godine karakterizira pad broja stanovnika, sve do popisa 1961. godine. Popisom iz 1953. utvrđeno je 26 285 stanovnika što je u odnosu na 1900. pad od 31,02 %. Razlog tome su već prije navedeni razlozi (ratovi, intenzivna emigracija). Za sljedeće razdoblje (1953.-1961.) slijedi blagi porast od 4,2 %. Porast je uzrokovan primarno rastom broja stanovnika u Gospiću i Ličkom Osiku, gdje je otvorena tvornica oružja koja je nudila nova radna mjesta (Pejnović, 2013). Već za sljedeće razdoblje (1961.-1971.) slijedi pad od 2,6 %. Od 1971. do 1981. slijedi pad od 12,7 % koji je uvjetovan intenzivnom deruralizacijom, tj. iseljavanjem stanovništva prema većim urbanim centrima (industrijalizacija). Najveća međupopisna promjena slijedi nakon Domovinskog rata kada je popisom 2001. utvrđen pad

broja stanovnika od 41,1 %, odnosno 9 046 stanovnika. Osim slabijeg nataliteta i povećanog mortaliteta, primarni je razlog veliko preseljavanje srpskog stanovništva s prostora općine. Osim nakon Domovinskog rata, općina najveći pad bilježi u međupopisnom razdoblju od 1931. do 1948. zbog velikih ratnih gubitaka, ali i velikog preseljavanja (kolonizacije) stanovništva na područje Vojvodine i istočne Hrvatske (prosječni godišnji pad od 500 stanovnika) (Pokos i Turk, 2013).

Ako gledamo samo grad Gospić situacija je puno drugačija u odnosu na cijelu općinu. Gospić konstantno tijekom 20. st. povećava broj stanovnika da bi doživio masimalni broj 1991. godine (9 025 stanovnika) (tab. 3). Najveći porast grad Gospić doživio je u međupopisnom razdoblju od 1953. do 1961. (porast od 1 640 stanovnika) zbog izgradnje tvornice „Marko Orešković" u obližnjem Ličkom Osiku, ali i zato jer je Gospić postao središte kotara koji je u to vrijeme obuhvaćao skoro cijelo ličko područje (Pokos i Turk, 2013). Drugo po redu razdoblje najvećeg porasta za naselje Gospić je od 1948. do 1953. godine. Taj porast objašnjava se poslijeratnim kompenzacijskim natalitetom koji je na prostoru Hrvatske trajao od 1946. do 1954. godine (Pokos i Turk, 2013.). Budući da na području Grada broj stanovnika opada, a u samom gradu Gospiću raste očito je razlog porasta broja stanovnika u gradu preseljenje (migracija) iz drugih dijelova Grada, a ne prirodni prirast samoga grada. Dokaz tome je pad broja stanovnika ostalih naselja Grada koja su svoj maksimum doživjela 1900. godine (34 808 stanovnika) i od tada konstantno gube stanovništvo (tab. 4). Dio stanovnika preselio je u najveće naselje Grada, Gospić, no ostali u druge dijelove Hrvatske, pa i van zemlje. Nakon 1971. grad Gospić prestaje biti središte kotara i postaje samo središte općine. Uz to i ostala općinska središta ličke regije (Otočac, Gračac, Korenica i Donji Lapac) počinju razvijati svoje centralne funkcije, pa grad Gospić počinje bilježiti sve manji porast broja stanovnika. Razlog tome je i pad broja stanovnika na razini države (negativna prirodna promjena), te intenzivna migracija stanovništva u inozemstvo od kraja 60-ih godina (privremeni rad) (Pokos i Turk, 2013). Grad Gospić za međupopisno razdoblje od 1991. do 2001. godine bilježi pad od 2 937 stanovnika ili 32,5 %, dok ostala naselja bilježe pad od 6 109 stanovnika ili 47 %. Očito je da su ratna zbivanja imala veći utjecaj na ostala manja naselja Grada nego na sam grad Gospić. Razlog tolikog pada broja stanovnika grada Gospića je i u iseljavanju velikog broja srpskog stanovništva tijekom Domovinskog rata, te prirodni pad stanovništva tijekom 90-ih godina. Naselje Gospić 2011. zabilježilo je blagi porast od 487 stanovnika ili 8 %, što ukazuje na vraćanje srpskog stanovništva koje je za vrijeme Domovinskog rata odselilo s tog prostora te vjerojatno daljnja

preseljenja iz okolnih naselja. Ostala naselja i u tom međupopisnom razdoblju (2001. - 2011.) bilježe pad broja stanovnika (722 stanovnika ili 10,5 %).

Tab. 3. Ukupno kretanje broja stanovnika grada Gospića 1857.-2011. godine

Godina	Broj stanovnika	Bazni indeks	Lančani indeks	Međupopisna promjena	Prosječna godišnja promjena	Stopa godišnje promjene
	P	I_b	I_l	D	R	r
1857.	1658	100.0	-	-	-	-
1869.	1852	111.7	111.7	194	16.2	0.92
1880.	2429	146.5	131.2	577	52.5	2.45
1890.	2626	158.4	108.1	197	19.7	0.78
1900.	3295	198.7	125.5	669	66.9	2.26
1910.	3275	197.5	99.4	-20	-2.0	-0.06
1921.	3653	220.3	111.5	378	34.4	0.99
1931.	3826	230.8	104.7	173	17.3	0.46
1948.	4204	253.6	109.9	378	22.2	0.55
1953.	5127	309.2	122.0	923	184.6	3.96
1961.	6767	408.1	132.0	1640	205.0	3.45
1971.	8046	485.3	118.9	1279	127.9	1.73
1981.	8725	526.2	108.4	679	67.9	0.81
1991.	9025	544.3	103.4	300	30.0	0.34
2001	6088	367.2	67.5	-2937	-293.7	-3.89
2011.	6575	396.6	108.0	487	48.7	0.77

Izvor: Naselja i stanovništvo Republike Hrvatske 1857. – 2001., CD-ROM, Državni zavod za statistiku, Zagreb; Popis stanovništva, kućanstava i stanova 31. ožujka 2011.: stanovništvo prema spolu i starosti, po naseljima, www.dzs.hr (6. 7. 2017.)

Tab. 4. Ukupno kretanje broja stanovnika ostalih naselja Općine Gospić 1857.-2011. godine

Godina	Broj stanovnika	Bazni indeks	Lančani indeks	Međupopisna promjena	Prosječna godišnja promjena	Stopa godišnje promjene
	P	I_b	I_l	D	R	r
1857.	30723	100.0	-	-	-	-
1869.	31312	101.9	101.9	589	49.1	0.16
1880.	28942	94.2	92.4	-2370	-248.2	-0.82
1890.	31750	103.3	109.7	2808	280.8	0.93
1900.	34808	113.3	109.6	3058	305.8	0.92
1910.	32105	104.5	92.2	-2703	-270.3	-0.81
1921.	31947	104.0	99.5	-158	-14.4	-0.04
1931.	31486	102.5	98.6	-461	-46.1	-0.15
1948.	22716	73.9	72.1	-8770	-515.9	-1.90
1953.	21158	68.9	93.1	-1558	-311.6	-1.42

1961.	20623	67.1	97.5	-535	-66.9	-0.32
1971.	18637	60.7	90.4	-1986	-198.6	-1.01
1981.	14560	47.4	78.1	-4077	-407.7	-2.46
1991.	13001	42.3	89.3	-1559	-155.9	-1.13
2001.	6892	22.4	53.0	-6109	-610.9	-6.14
2011.	6170	20.1	89.5	-722	-72.2	-1.11

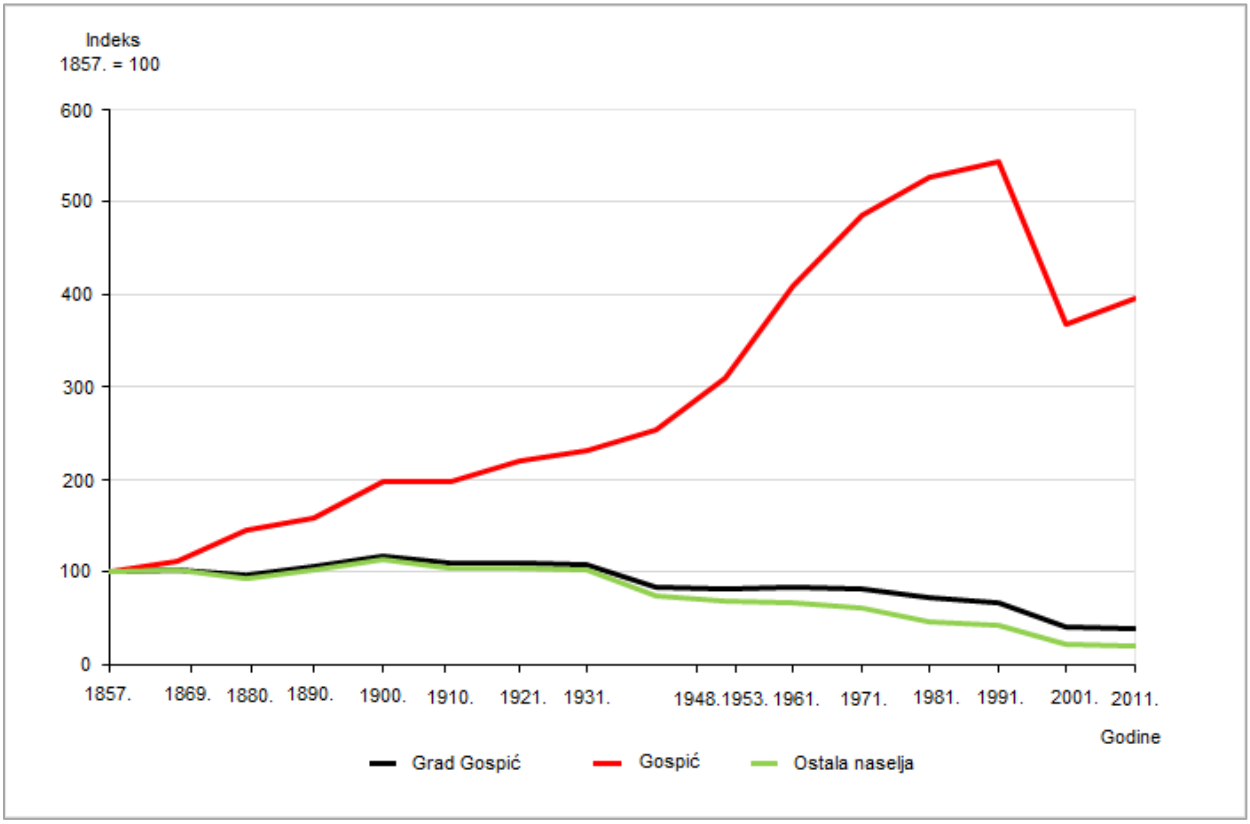
Izvor: Naselja i stanovništvo Republike Hrvatske 1857. – 2001., CD-ROM, Državni zavod za statistiku, Zagreb; Popis stanovništva, kućanstava i stanova 31. ožujka 2011.: stanovništvo prema spolu i starosti, po naseljima, www.dzs.hr (6. 7. 2017.)

Sl. 8. Kretanje ukupnog broja stanovnika Grada Gospića, naselja Gospić i ostalih naselja 1857. – 2011. Izvor: Naselja i stanovništvo RH 1857. – 2001., CD-ROM, Državni zavod za statistiku, Zagreb; Popis stanovništva, kućanstava i stanova 31. ožujka 2011.: stanovništvo prema spolu i starosti, po naseljima, www.dzs.hr (12. 7. 2017.)

Prema slici 8 vidljivo je da broj stanovnika cijele općine sve više pada kao i stanovništvo ostalih naselja općine. Veliki pad uslijedio je nakon Drugog svjetskog rata (8 392 stanovnika na

području cijele općine) i poslije još veći pad bio je nakon Domovinskog rata (9 046 stanovnika na području cijele općine) (tab. 2). Najveću stopu godišnje promjene Općina Gospić imala je u međupopisnom razdoblju od 1991. do 2001. (pad od 5,17 % stanovništva godišnje). No, u istom razdoblju ostala naselja imala su pad od 6,14 % stanovnika godišnje. Uz ratna zbivanja, slaba ekonomska perspektiva uzrokovala je preseljenje stanovništva iz ruralne okolice.

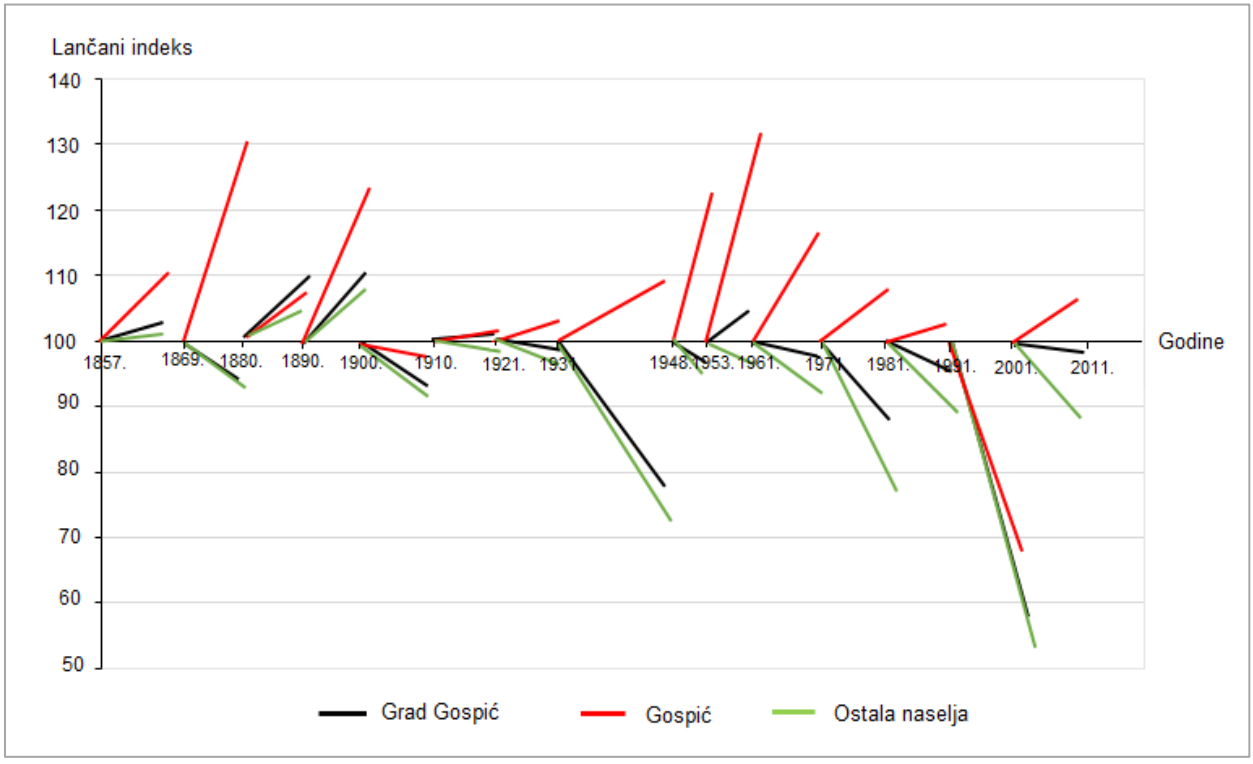

Sl. 9. Kretanje ukupnog broja stanovnika Grada Gospić (u cjelini, grad Gospić i ostala naselja) i Hrvatske 1857. – 2011. godine (indeks na stalnoj bazi)

Izvor: Naselja i stanovništvo RH 1857. – 2001., CD-ROM, Državni zavod za statistiku, Zagreb; Popis stanovništva, kućanstava i stanova 31. ožujka 2011.: stanovništvo prema spolu i starosti, po naseljima, www.dzs.hr (12. 7. 2017.)

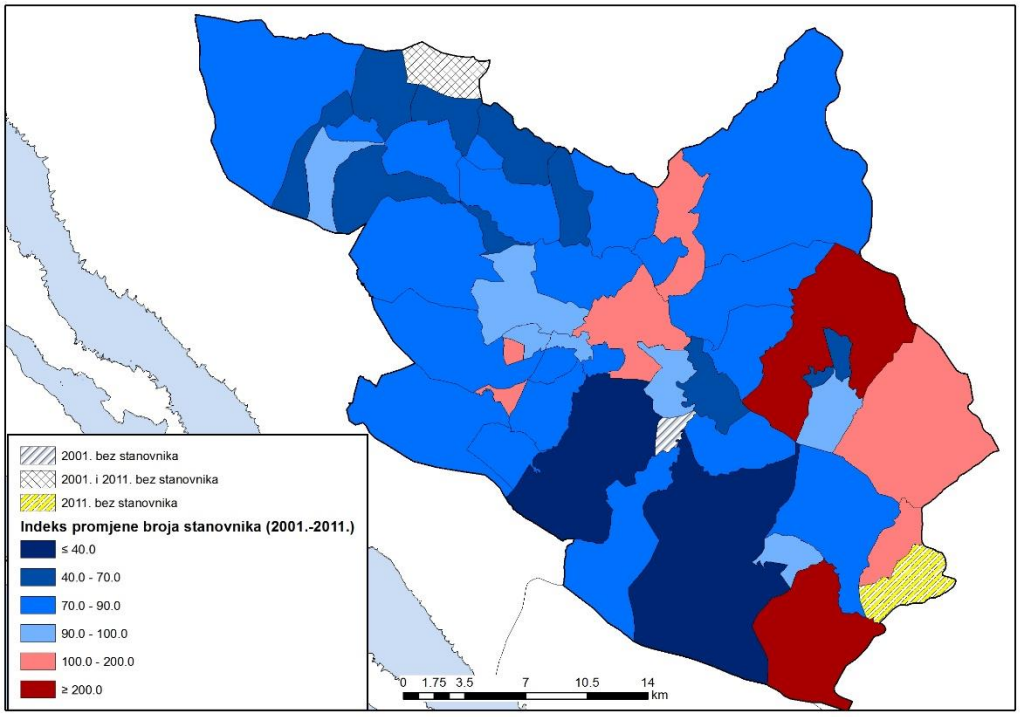
U odnosu na 1857. samo je grad Gospić rastao dok su ostala naselja i Grad u cjelini polako gubili stanovništvo (sl. 9). Nakon pada broja stanovnika 2001., grad Gospić polako se oporavlja (rast od 0,77 % godišnje) (tab. 2), no ostala naselja bilježe i dalje negativnu stopu godišnje promjene (-1,11 %) (tab. 3), kao i cijela općina (- 0.18 %) (tab. 1). Najveća međupopisna promjena, kako je već prije navedeno, uslijedila je nakon Domovinskog rata, što dokazuje i lančani indeks (sl. 10). Indeks ukupne međupopisne promjene (sl. 11) ne prikazuje pravu demografsku sliku općine. Visoki indeksi za naselja Debelo Brdo II (160,0), Kruškovac (181,8), Vrebac (231,6) i Kukljić (325,0) rezultat su prvenstveno malog broja stanovnika (sl. 11). Prema indeksu ispada da i sam grad Gospić ima manji porast broja stanovnika od tih naselja, što nije

točno (108,0). Ipak indeks prikazuje donekle realnu situaciju u općini time što prikazuje pad broja stanovnika kod većine naselja u zadnjem međupopisnom razdoblju. Osim Gospića, Ličkog Osika (108,0) i Novogsela Trnovačkog (107,7), te već prije spomenutih naselja, prisutan je pad broja stanovnika u svim ostalim naseljima. Najveći pad imaju naselja smještena u južnom dijelu općine (Divoselo 33,3 i Počitelj 28,6). S udaljavanjem od centra općine, Gospića, i s većom prometnom izoliranošću naselja imaju negativniji indeks promjene, dok neka rubna naselja uopće nemaju stanovnika (Drenovac Radučki i Kruščica). Razlog velikog pada broja stanovnika Divosela i Počitelja su iseljavanja srpskog stanovništva tijekom Domovinskog rata. Kruščica je ostala bez stanovnika nakon izgradnje HE Sklope i Kruščićkog jezera, a Drenovac Radučki nakon vojno-redarstvene akcije „Oluja“.

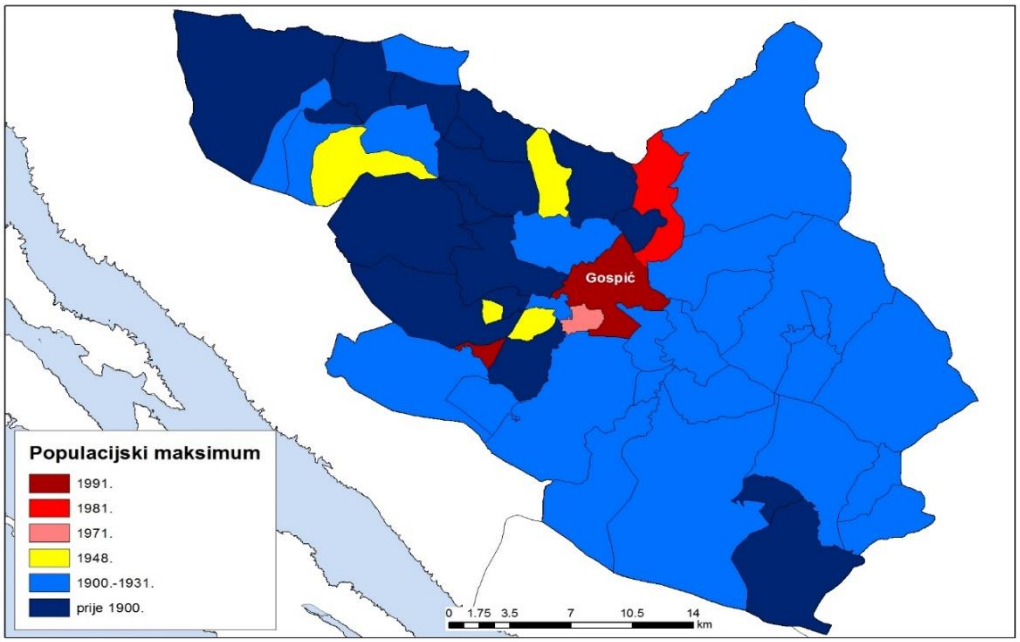
Sl. 10. Kretanje ukupnog broja stanovnika Grada Gospića, naselja Gospić i ostalih naselja 1857. – 2011. godine (lančani indeks)

Izvor: Naselja i stanovništvo RH 1857. – 2001., CD-ROM, Državni zavod za statistiku, Zagreb; Popis stanovništva, kućanstava i stanova 31. ožujka 2011.: stanovništvo prema spolu i starosti, po naseljima, www.dzs.hr (18. 7. 2017.)

Sl. 11. Indeks ukupne međupopisne promjene broja stanovnika Grada Gospića 2001. – 2011. godine

Izvor: Popis stanovništva, kućanstava i stanova 31. ožujka 2011.: stanovništvo prema spolu i starosti, po naseljima, www.dzs.hr (19. 7. 2017.)

Sl. 12. Godina demografskog maksimuma po naseljima Grada Gospića

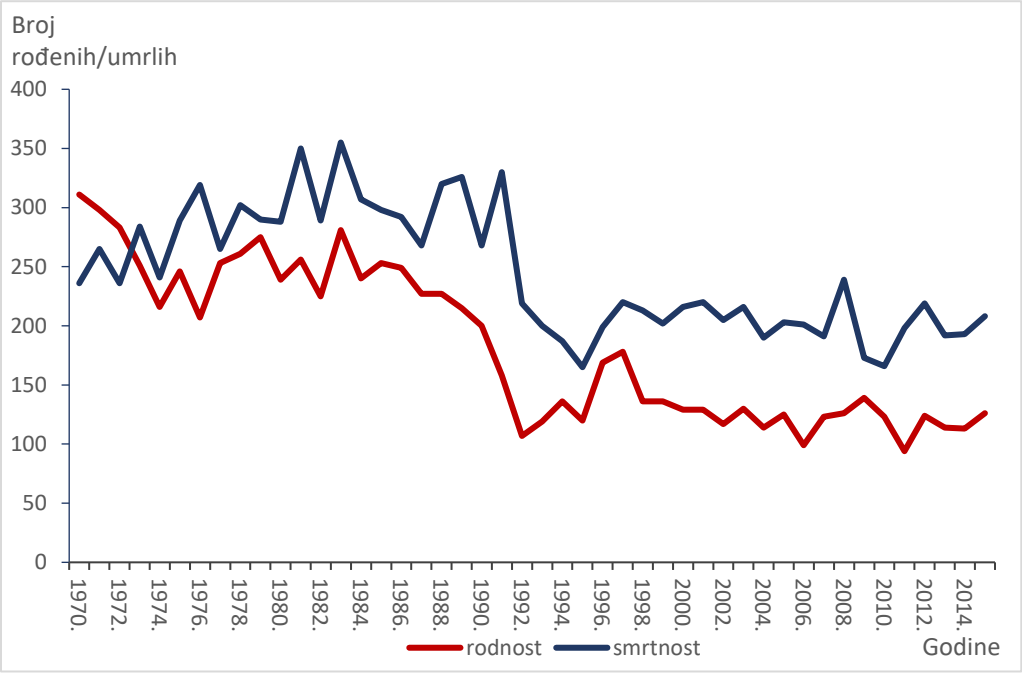
Izvor: Naselja i stanovništvo RH 1857. – 2001., CD-ROM, Državni zavod za statistiku, Zagreb;Popis tanovništva,kućanstava i stanova 31. ožujka 2011.: stanovništvo prema spolu i starosti, po naseljima, www.dzs.hr (20. 7. 2017.)

Više od polovice naselja maksimum je doživjela do 1900. godine (70 %) (sl. 12). Tek nakon te godine dolazi do pada broja stanovnika ruralne okolice koja ima višak poljoprivrednog stanovništva koje ne može prehraniti (ruralni egzodus). Između dva svjetska rata samo njih 14 dostiže svoj maksimum, a nakon Drugog svjetskog rata njih 7. U zadnja dva popisa (2001. i 2011.) niti jedno naselje nema maksimum. Posljednji takav popis je 1991. kada grad Gospić i Novoselo Trnovačko bilježe maksimalan broj stanovnika. I dok je Gospić sve do 1991. bilježio porast broja stanovnika na uštrb okolnih naselja, nakon 1991. tj., Domovinskog rata i on počinje gubiti stanovništvo.

5.2. PRIRODNO KRETANJE STANOVNIŠTVA

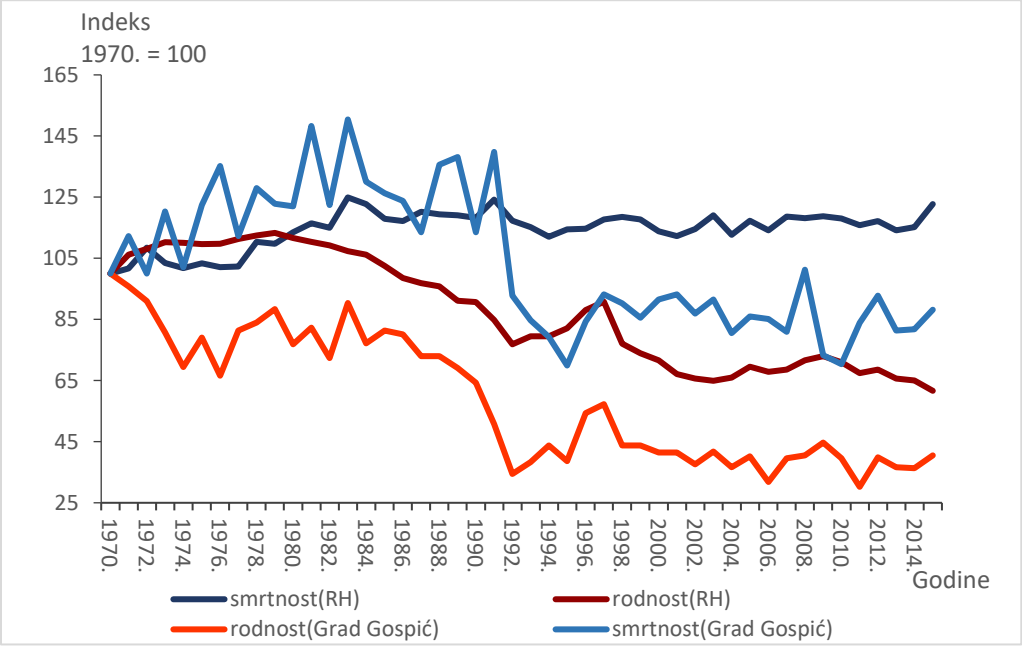
Početak 21. st. obilježavaju negativni demografski trendovi u Hrvatskoj koji su započeli već sredinom 20. st., a pogoršani su ratnim stradanjima u Domovinskom ratu. Prisutna je prirodna depopulacija koje je uzrokovana emigracijskom, generacijskom i reprodukcijskom depopulacijom. Na smanjenje stopa rodnosti ne utječe samo slab gospodarski razvoj, nego i društvene promjene (veća obrazovanost, emancipacija žena, prihvaćanje „zapadnih“ vrijednosti). Na području Grada Gospića broj rođenih konstantno se smanjuje od 70-ih godina uz blage oscilacije i najvećim padom za vrijeme Domovinskog rata. Grad od 1973. bilježi veći broj umrlih nego rođenih, tj. bilježi negativnu prirodnu promjenu (sl. 13). Indeks kretanja rodnosti za Hrvatsku konstantno pada od 80-ih godina, dok indeks kretanja smrtnosti raste uz blage oscilacije, uzimajući u obzir 1970. kao baznu godinu (sl. 14). Najveće povećanje broja rođenih u odnosu na 1970. Hrvatska ima 1979. godine (povećanje od 13,3 %). Grad Gospić za isto razdoblje ima smanjenje broja rođenih za 11,6 %. Najveće smanjenje (23,3 %), u odnosu na 1970. Grad ima 1992., što je i razumljivo zbog Domovinskog rata (sl. 14). Posljednji podaci o broju rođenih 2015. pokazuju porast od 11,1 % u odnosu na 2014. godinu, no gledajući 1970. kao baznu godinu Grad Gospić ima 2015. 59,4 % manje rođenih. Broj umrlih raste na području Grada sve do 90-ih godina (1991. povećanje od 39,8 % u odnosu na 1970.). Za isto razdoblje Hrvatska bilježi manji porast broja umrlih (24,2 %). U međupopisnom razdoblju od 1971. do 1981. Grad Gospić bilježi prirodni pad od 263 stanovnika, od 1991. do 2001. pad od 771 stanovnika i u posljednjem međupopisnom razdoblju (2001.-2011.) pad od 895 stanovnika (Pokos i Turk, 2013).

Za razliku od naselja Gospić koji bilježi negativnu promjenu od 90-ih, Grad Gospić bilježi negativnu prirodnu promjenu od 70-ih godina (sl. 16). Razlog tome je razlika u dobnoj strukturi stanovništva ruralne okolice i grada Gospića koji ima stanovništvo mlađe, fertilne dobi, dok je većina stanovništva ostalih naselja starije životne dobi.

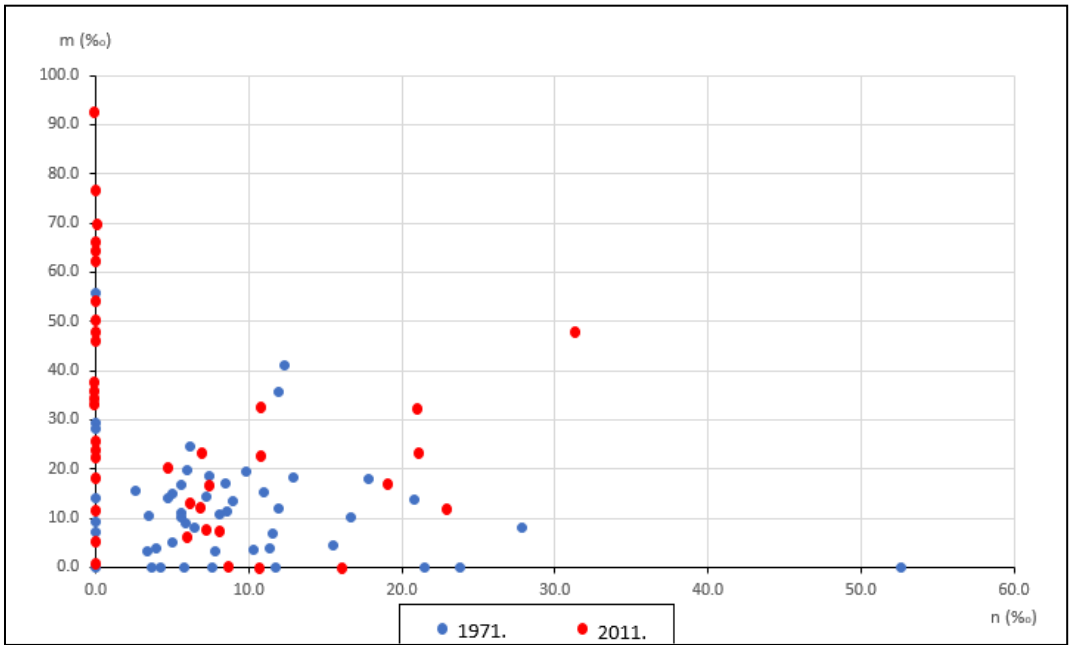
Sl. 13. Sastavnice prirodnog kretanja stanovništva Grada Gospića 1970. – 2015.

Izvor: Tablogrami 1964. – 2015., Državni zavod za statistiku, Zagreb (4. 12. 2017.)

Sl. 14. Indeks kretanja rodnosti i smrtnosti stanovništva Grada Gospića i Hrvatske 1970. – 2015. godine

Izvor: Tablogrami 1964. – 2015., Državni zavod za statistiku, Zagreb (4. 12. 2017.)

Sl. 15. Sastavnice prirodnog kretanja stanovništva Grada Gospića 1971. i 2011. godine (po naseljima, u ‰)[2]

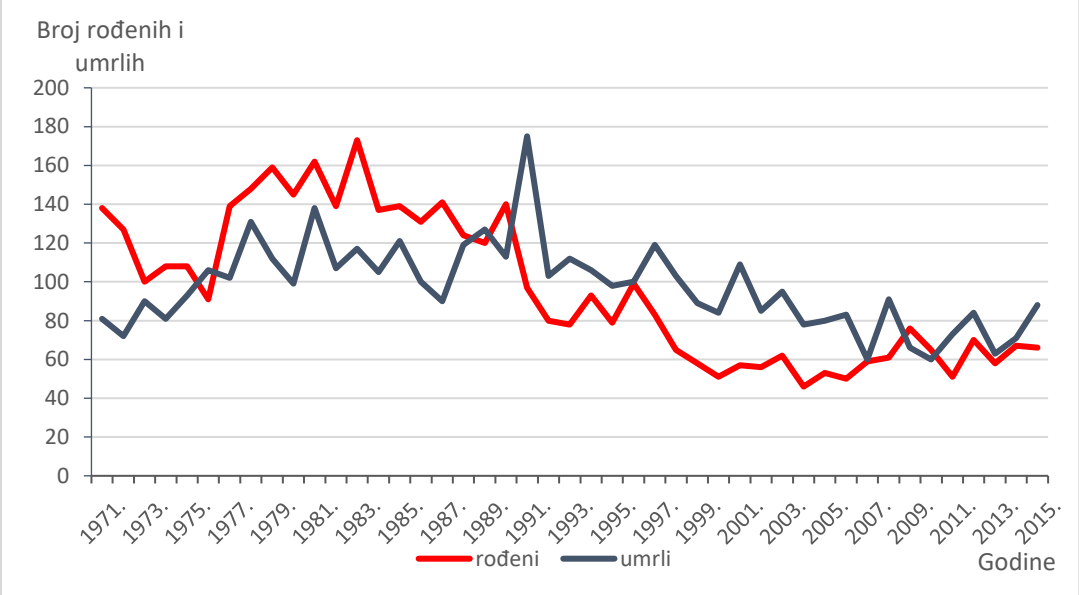
Izvor: Tablogrami 1964. – 2011., Državni zavod za statistiku, Zagreb; Naselja i stanovništvo RH 1857. – 2001., CD-ROM, Državni zavod za statistiku, Zagreb; Popis stanovništva, kućanstava i stanova 31. ožujka 2011.: stanovništvo prema spolu i starosti, po naseljima, www.dzs.hr (20. 7. 2017)

Na razini naselja, uspoređujući 1971. i 2011., uočljiv je pad stopa nataliteta i porast stopa mortaliteta (sl. 15). U 1971. godini 17 naselja bilježi stope nataliteta veće od 10 ‰, 2011. samo njih 8. Naselja u kojima 1971. nema rođenih ima 6, dok 2011. čak njih 33. Stopu smrtnosti veću od 20 ‰ 1971. ima 6 naselja, a 2011. 20 naselja. U 2011. godini vidljiv je puno veći broj naselja u kojima nema niti jednog rođenog, s tim da većina tih naselja bilježi i vrlo visoke stope mortaliteta.

Pozitivna prirodna promjena 2011. zabilježena je u samo 3 naselja (Novoselo Bilajsko, Novoselo Trnovačko i Podoštra), a njih 13 nije bilo nikakve promjene (sl. 17). Više od polovice naselja 2011. zabilježilo je prirodni pad stanovništva. Među tim naseljima nalazi se i sam Gospić (-3,3 ‰), te ostala veća naselja kao što su Lički Osik (-1,0 ‰) i Kaniža Gospićka (-15,0 ‰). Čak 8 naselja ima stopu prirodne promjene manju od -40 ‰.

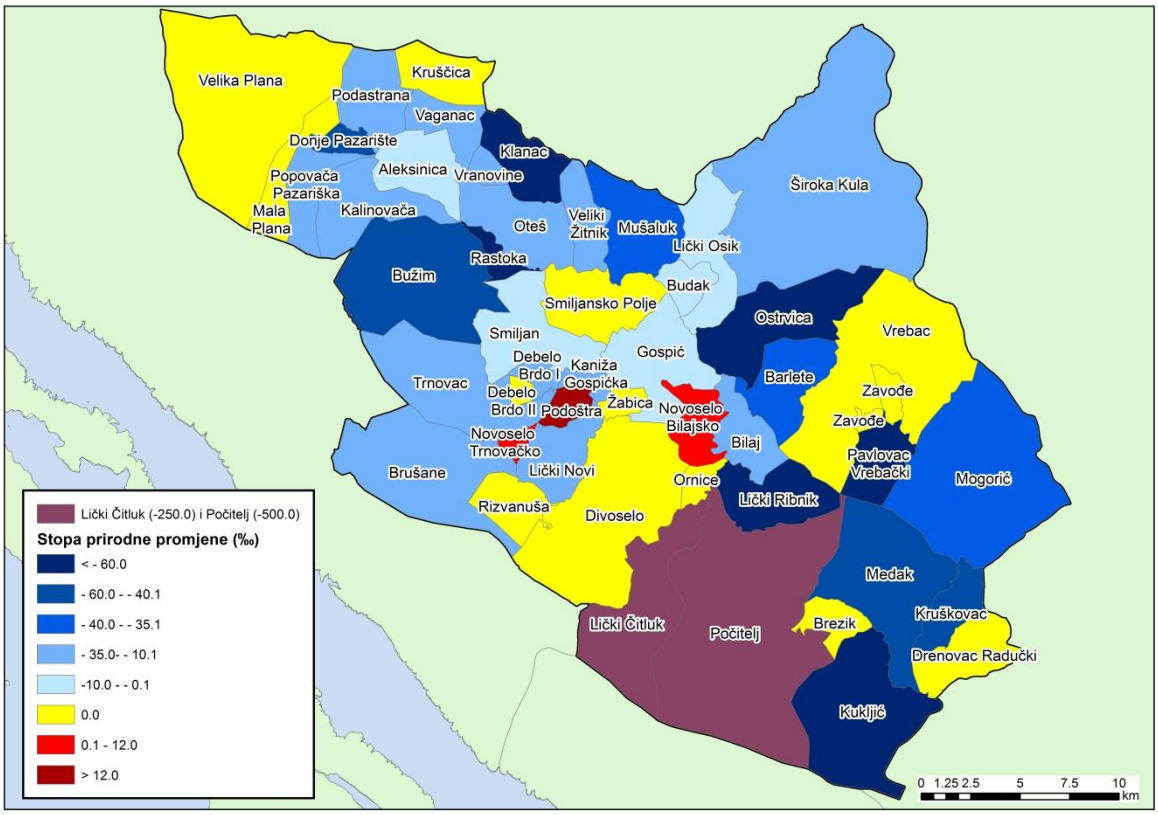
[2]Zbog visokih vrijednosti stopa mortaliteta naselja Lički Čitluk (-250.0) i Počitelj (-500.0) izostavljena su iz grafikona. Naselja koja bilježe nulte stope nataliteta i mortaliteta 2011. su Breznik, Debelo Brdo II, Divoselo, Drenovac Radučki, Kruščica, Mala Plana, Ornice, Rizvanuša, Smiljansko Polje, Velika Plana, Vrebac i Zavođe.

U gradu Gospiću pozitivna prirodna promjena zabilježena ja sve do 1991. godine. U razdoblju od 1991. do 2001. u gradu Gospiću proječan broj živorođenih iznosio je 77,8 stanovnika, a za razdoblje od 2001. do 2011. taj se broj smanjio na 57,1 stanovnika godišnje. Ako to usporedimo sa međupopisnim razdobljem od 1981. do 1991. taj je broj iznosio 137,7 stanovnika godišnje (Pokos i Turk, 2013). Prosječan broj umrlih godišnje za razdoblje od 1981. do 1991. iznosio je 113,7 stanovnika, za sljedeće razdoblje (1991.-2001.) 108,9 stanovnika i za posljednje (2001.-2011.) 80 stanovnika godišnje (Pokos i Turk, 2013).

Sl. 16. Kretanje broja rođenih i umrlih u naselju Gospić 1971. - 2015. godine

Izvor: Tablogrami 1964. – 2015., Državni zavod za statistiku, Zagreb (4. 12. 2017.)

Sl. 17. Stope prirodne promjene stanovništva Grada Gospića 2011. godine po naseljima

Izvor: Tablogrami 1964. – 2009., Državni zavod za statistiku, Zagreb; Naselja i stanovništvo RH 1857. – 2001., CD-ROM, Državni zavod za statistiku, Zagreb; Popis stanovništva, kućanstava i stanova 31. ožujka 2011.: stanovništvo prema spolu i starosti, po naseljima, www.dzs.hr (20. 7. 2017.)

5.2.1 FERTILITET

Pouzdaniji pokazatelj za analizu rodnosti su stope fertiliteta. Egzaktnija je mjera fertiliteta opća stopa fertiliteta (ženska stopa fertiliteta) koja ne uzima u obzir cijelu populaciju već samo žensko stanovništvo fertilne dobi (15-49 godina). Izračunava se kao godišnja stopa stavljanjem u odnos broja živorođene djece (N) i ukupnog ženskog stanovništva u fertilnoj dobi po formuli $\boldsymbol{f = \frac{N}{P_{f(15-49)}} \cdot 1000}$ (Nejašmić, 2005). U demografskoj statistici najboljim poazateljem fertiliteta smatra se ukupna (totalna) stopa fertiliteta (TFR). TFR označava vjerojatan prosječan broj živorođene djace koju bi rodila „prosječna" žena tijekom svog fertilnog razdoblja uz sadašnje posebne stope fertiliteta prema dobi i uz izostanak utjecaja smrtnosti (Nejašmić, 2005). Izračunava se prema formuli $\boldsymbol{TFR = \sum_{15-19}^{45-49} \frac{N_x}{P_{f,x}} \cdot 5}$, gdje je N_x broj živorođene djece od žena dobi x, a $P_{f,x}$ broj žena x dobi. Inače se izračunava za jednogodišnje ili petogodišnje dobne skupine, no zbog nedostatka podataka izračunata će biti bruto stopa fertiliteta prema formuli $\boldsymbol{fb = \frac{N}{P_{f(15-49)}} \cdot 35}$, gdje je N ukupan broj živorođene djece, a $P_{f(15-49)}$ broj žena fertilne dobi.

Izračun će biti približan stvarnom TFR-u jer je za pretpostaviti da većinu djece rađaju žene fertilne dobi, a nisu dosptupni podaci za broj rođene djece od strane žena prema jednogodišnjim ili petogodišnjim dobnim skupinama. Veći f_b karakterističan je za nerazvijene zemlje i pokazuje veću plodnost žena fertilne dobi. Da bi se osigurala jednostavna reprodukcija stanovništva, tj. obnavljanje generacija, TFR (u ovom slučaju f_b) treba iznositi 2.1, što označuje prosječan broj rođene djece po jednoj ženi u fertilnoj dobi. Totalna stopa fertiliteta za RH od 60-ih niža je od tog broja i za 2013. iznosila je samo 1,5 (Akrap, 2015).

Tab. 5. Opća stopa fertiliteta i totalna stopa fertiliteta za Grad Gospić 2001. i 2011. godine

Godina	Opća stopa fertiliteta	Totalna stopa fertiliteta (TFR)
2001.	47,69	1,67
2011.	34,19	1,20

Izvor: Naselja i stanovništvo RH 1857. – 2001., CD-ROM, Državni zavod za statistiku, Zagreb; Popis stanovništva, kućanstava i stanova 31. ožujka 2011.: stanovništvo prema spolu i starosti, po naseljima, www.dzs.hr; Tablogrami 2001. – 2011., Državni zavod za statistiku, Zagreb

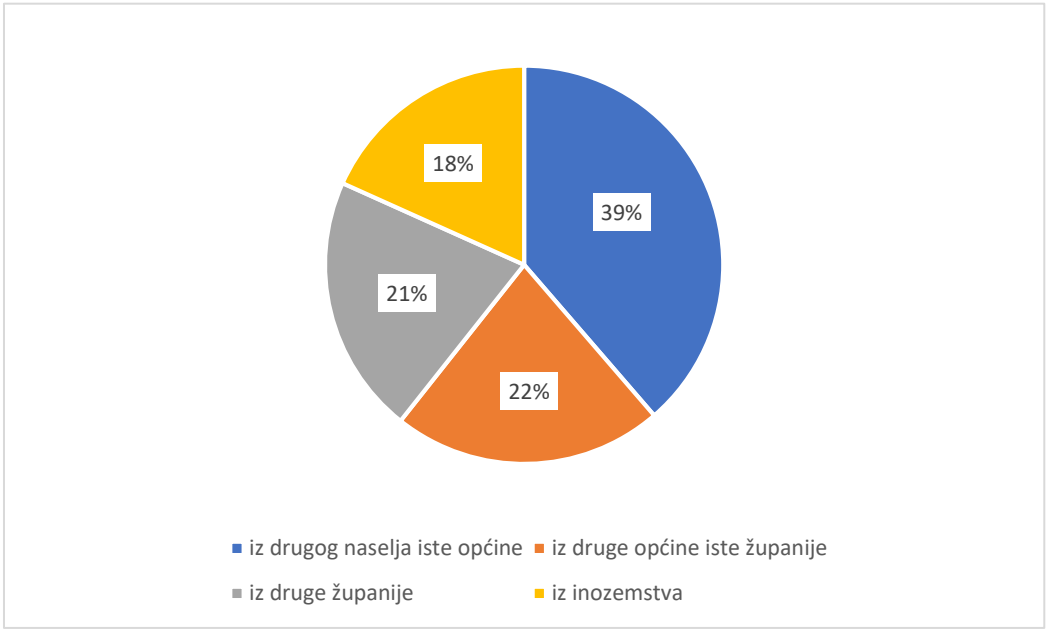
Ne samo da je totalna stopa fertiliteta Grada Gospića 2011. (1,20) niža od one nužne za bioreprodukciju stanovništva nego se i smanjila u odnosu na 2001. godinu (1,67) (tab. 5). S obzirom na pad broja rođenih zadnjih godina za očekivati je da će se TFR i dalje smanjivati.

5.3. PROSTORNA POKRETLJIVOST STANOVNIŠTVA

Cijelo područje Like je emigracijski kraj već od razvojačenja Vojne krajine. Emigracija se od tada odvija kontinuirano samo različitim intenzitetom (Pejnović, 2004). Primarni razlog migracije u početku bila je agrarna prenapučenost, pa su ljudi selili iz okolnih sela u veće gradove, pa i van Hrvatske. Industrijalizacija koja je započela u Hrvatskoj 60-ih i 70-ih godina privlači ljude iz slabije razvijenih krajeva Hrvatske kao što je i Lika u velike gradove. Sekundarni i tercijarni sektor premalo su razvijeni u Gospiću i on kao takav ne može zadržati stanovništvo. Nakon svega toga dolazi i Domovinski rat koji još više potiče migraciju stanovništva u već ionako demografski opustjelim područjima. Emigrira većinom zrelo stanovništvo, pa u većini naselja ostaje samo stanovništvo starije životne dobi koje je inertno i ne može biti nositelj gospodarskog razvoja. S emigracijom zrelog stanovništva odlaze i budući naraštaji, te se tako smanjuje stopa nataliteta i dolazi do senilizacije stanovništva.

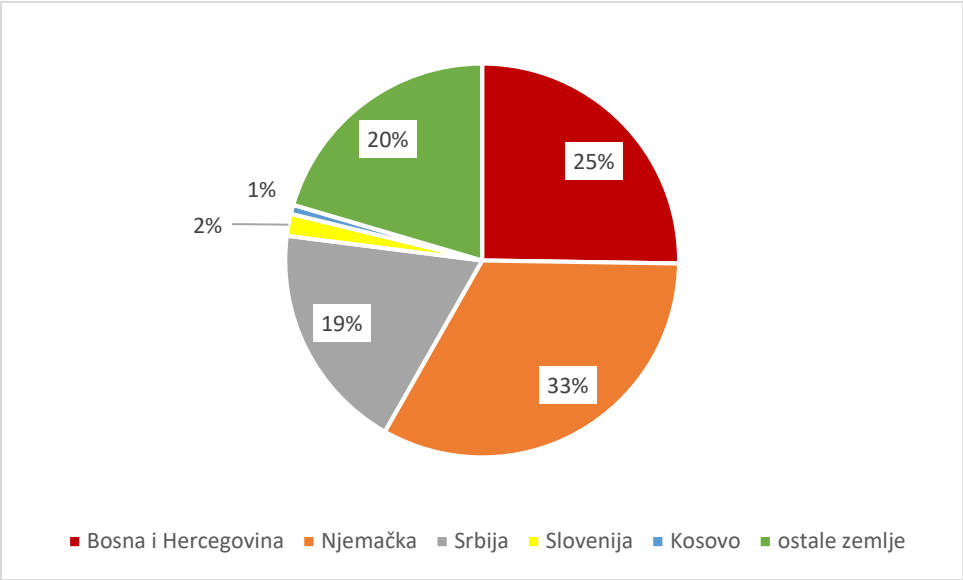
Dva su razdoblja doseljavanja na područje Grada (sl. 20). Prvi je 60-ih godina (15 %), a drugi nakon Domovinskog rata (39,9 %). Razlog tako velikog udjela doseljenih nakon Domovinskog

rata smanjenje je starijih doseljeničkih kontigenata uslijed mortaliteta i reemigracije. Samo 3 % stanovništva doselilo je prije 1945. g., prijašnji doseljenički kontigenti su smanjeni zbog gore već navedenih razloga. Ako se gleda ukupno kretanje stanovništva, prema popisu iz 1961. (tab. 2) vidi se porast broja stanovnika (razlog povratak odseljenih nakon II. svjetskog rata). Takav utjecaj na porast broja stanovnika ne vidi se 2001. (nakon Domovinskog rata) (tab. 2). Razlog tome je veća smrtnost i manja rodnost stanovništva nego 70-ih godina. Razdoblje nakon Domovinskog rata uključuje doseljavanje izbjeglog stanovništva srpske nacionalnosti za vrijeme rata. Stanovnišvo iz inozemstva najviše doseljava iz Njemačke, BiH i Srbije. To je stanovništvo koje je izbjeglo za vrijeme Domovinskog rata (sl. 19) ili otišlo na privremeni rad u inozemstvo (Njemačka). Prema slici 19 moglo bi se zaključiti kako je područje općine posljednjih nekoliko godina imigracijsko područje, no stanovništvo koje je doselilo uglavnom se samo vratilo i to većinom stanovništvo starije životne dobi. Prema posljednjem popisu stanovništva (2011.) najveći udio zauzima lokalno preseljenje (39 %) (sl. 18). Lokalno stanovništvo iz ruralnih naselja migriralo je u centar rada, Gospić. Budući da se većinom doselilo stanovništvo iz lokalnih i regionalnih područja, može se zaključiti kako se intenzitet migracije smanjuje s povećanjem udaljenosti. Nakon doseljavanja stanovništva iz drugih naselja općine, najveći udio zauzima unutaropćinsko doseljavanje (22 %) i međužupanijsko doseljavanje (21 %). S obzirom na smanjeni udio doseljenih iz drugih županija za zaključiti je kako Gospić, koji se nije razvio u regionalno središte, nema privlačne faktore koji bi potaknuli stanovništvo na doseljavanje.

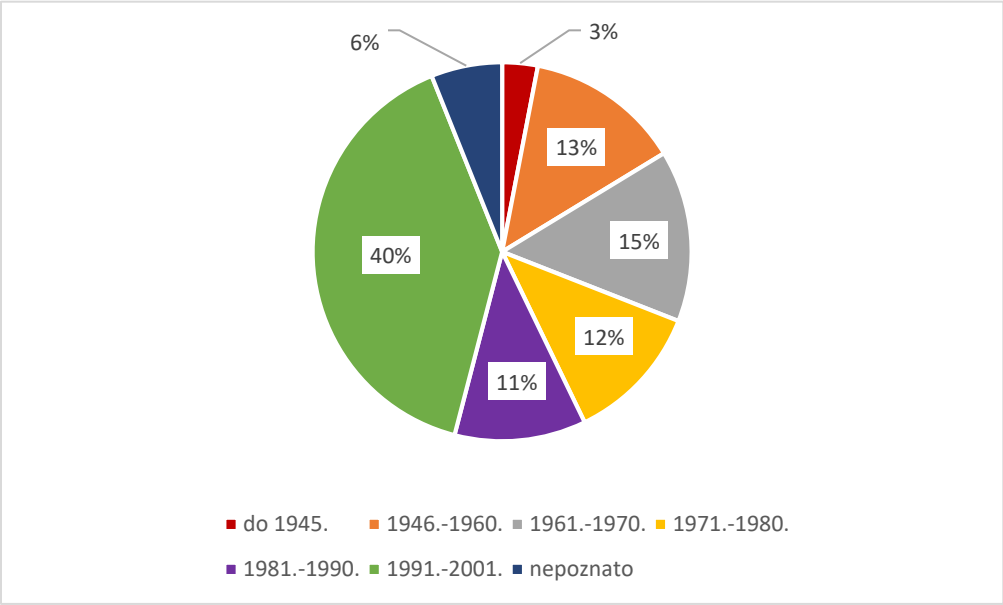
Sl. 18. Doseljeni na područje Grada Gospića prema mjestu prethodnog boravka (2011. g.)

Izvor: Popis stanovništva, kućanstava i stanova 31. ožujka 2011.: stanovništvo prema migracijskim obilježjima, po gradovima/općinama, www.dzs.hr (5. 12. 1017.)

Sl. 19. Doseljeni na područje Grada Gospića iz inozemstva prema državi prethodnog boravka (2011. g.)

Izvor: Popis stanovništva, kućanstava i stanova 31. ožujka 2011.: stanovništvo prema migracijskim obilježjima, po gradovima/općinama, www.dzs.hr (5. 12. 1017.)

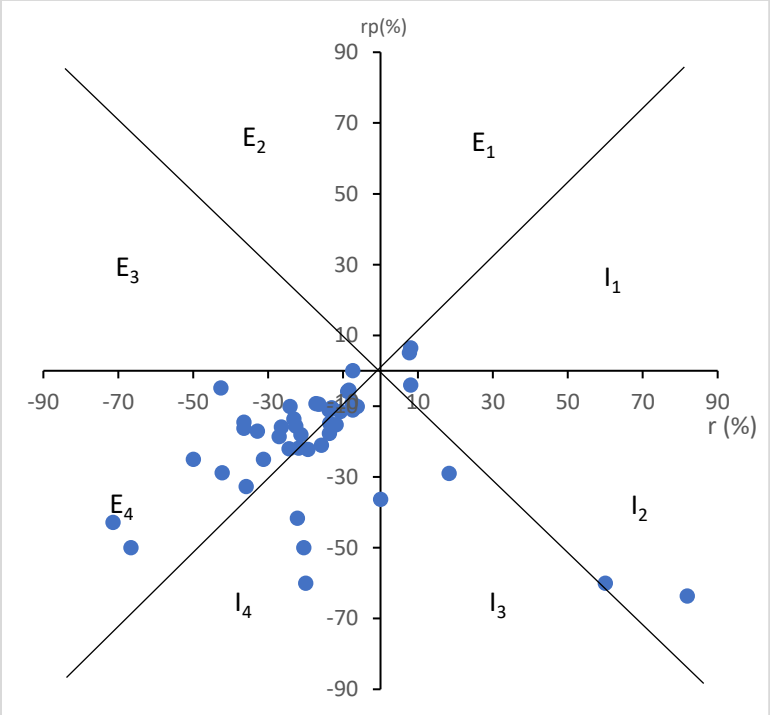

Sl. 20. Doseljeni na područje Grada Gospića prema vremenu doseljenja

Izvor: Popis stanovništva, kućanstava i stanova 31. ožujka 2001.: migracijska obilježja stanovništva, CD-ROM, Državni zavod za statistiku, Zagreb, 2003.

5.4. TIPOVI OPĆEG KRETANJA STANOVNIŠTVA

Tipove općeg kretanja stanovništva koristimo da bismo prikazali odnos prirodne promjene i migracije u određenom razdoblju. Prostor ima obilježje emigracijskog ili imigracijskog ovisno o tome je li migracijska bilanca pozitivna ili negativna. Trend određujemo prema tome je li prirodna promjena pozitivna ili negativna te prema intenzitetu emigracije ili imigracije. Razlikuje se 8 tipova kretanja stanovništva, 4 emigracijska (E_1 – emigracija, E_2 – depopulacija, E_3 – izrazita depopulacija, E_4 – izumiranje) i 4 imigracijska (I_1 – porast imigracijom, I_2 – obnova imigracijom, I_3 – slaba obnova imigracijom, I_4 – vrlo slaba obnova imigracijom).

Sl. 21. Tipovi općeg kretanja stanovništva Grada Gospića 2001.-2011. godine[3] (r- stopa ukupne promjene, r_g- stopa prirodne promjene)

Izvori: Tablogrami 1964. – 2011., Državni zavod za statistiku, Zagreb; Naselja i stanovništvo RH 1857. – 2001., CD-ROM, Državni zavod za statistiku, Zagreb, 2005. ; Popis stanovništva, kućanstava i stanova 31. ožujka 2011.: stanovništvo prema spolu i starosti, po naseljima, www.dzs.hr (9. 8. 2017.)

Skoro polovica naselja (48 %) ima tip E_4 (izumiranje) (sl. 21). Samo 3 naselja imaju tip I_1 (porast imigracijom). To su Ornice, Novoselo Trnovačko i Lički Osik. Ta naselja imaju i pozitivnu prirodnu promjenu i pozitivnu migracijsku bilancu. Razlog porasta stanovništva Ornica je povratak stanovništva koje je izbjeglo za vrijeme Domovinskog rata (prema popisu 2011. imaju 6 stanovnika). Novoselo Trnovačko imalo je ukupnu promjenu za međupopisno razdoblje od 2001. do 2011. 6 stanovnika, s time da je prirodna promjena iznosila 4 stanovnika, a migracijska bilanca samo 2 stanovnika. Pa iako spada u imigracijski tip porast broja stanovnika je slab. Jedino Lički Osik daje pozitivan pomak. Prirodna promjena od 2001. do 2011. iznosila je 115 stanovnika. Uz pozitvnu migracijsku bilancu od 27 stanovnika, Lički Osik je 2011. imao porast od 142 stanovnika. Naselja koja pripadaju tipu I_2 imaju pozitvnu migracijsku bilancu, ali negativnu prirodnu promjenu. To su Debelo Brdo II, Kukljić, Kruškovac, Vrebac i Gospić (sl. 22).

[3]Naselja Drenovac Radučki, Kukljić ,Ornice (600) i Vrebac nisu prikazana na slici 23 zbog visokih vrijednosti stopa ukupne i stopa prirodne promjene kao ni naselje Krušćica koje 2001. i 2011. nije imalo stanovnika

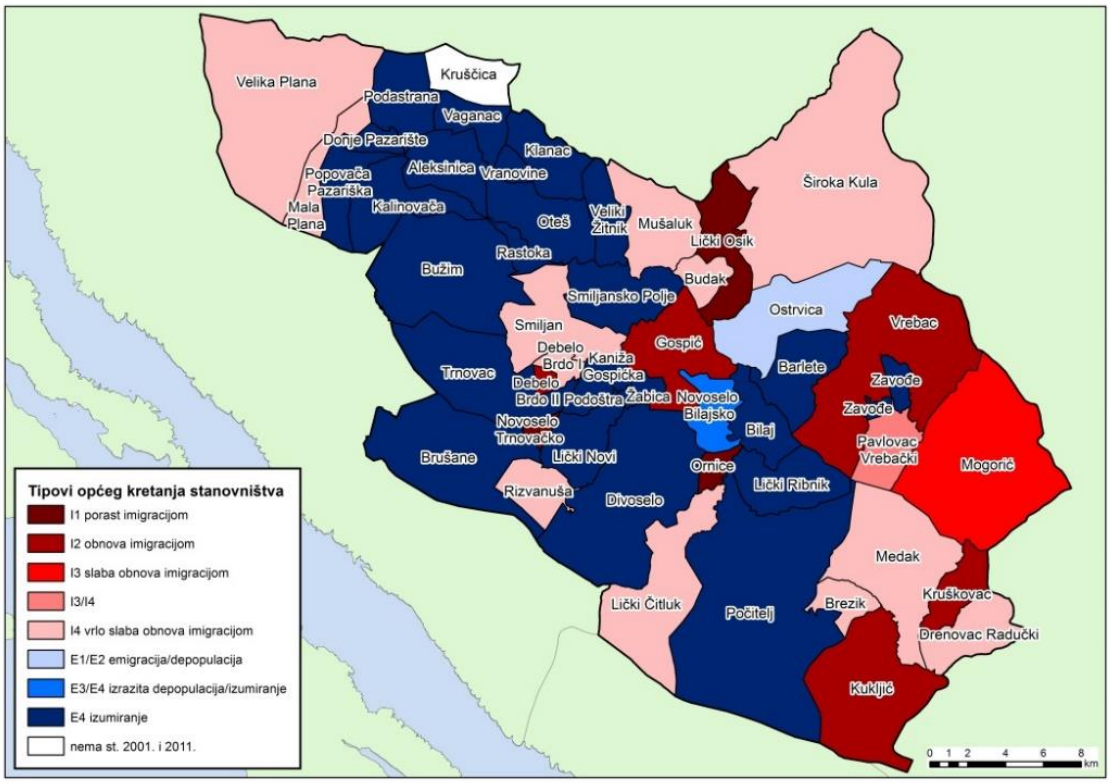
Iako je Gospić 2011. imao porast od 487 stanovnika, imao je prirodni pad od 244 stanovnika. Porast stanovnika je nastao doseljavanjem stanovništva, a ne porastom nataliteta. Isto vrijedi i za sva ostala naselja u tipu I_2 i I_3, gdje je imigracija i dalje dovoljno velika da nadoknadi prirodni pad stanovništva. Nakon tipa E_4 najveći broj naselja nalazi se u tipu I_4 (vrlo slaba obnova imigracijom), njih 24 %. Kod tih naselja popisom je utvrđen pad broja stanovnika usprkos pozitivnoj migracijskoj bilanci koja ne može nadoknaditi prirodni pad stanovništva. Kod svih tih naselja primarni razlog je povratak dijela izbjeglog stanovništva nakon Domovinskog rata.

Tab. 6. Tipovi općeg kretanja stanovništva Grada Gospića od 1981. do 2011. godine

Razdoblje	P_2-P_1	N-M	M_S	Tipovi općeg kretanja stanovništva
1981. - 1991.	-1259	-700	-559	E_4
1991. - 2001.	-9046	-763	-8283	E_4
2001. - 2011.	-235	-779	544	I_4

Izvori: Tablogrami 1964. – 2011., Državni zavod za statistiku, Zagreb; Naselja i stanovništvo RH 1857. – 2001., CD-ROM, Državni zavod za statistiku, Zagreb, 2005. ; Popis stanovništva, kućanstava i stanova 31. ožujka 2011.: stanovništvo prema spolu i starosti, po naseljima, www.dzs.hr (27. 12. 2017.)

Za razdoblje od 1981. do 1991. Grad Gospić imao je tip općeg kretanja stanovništva E_4 ili obilježje izumiranja, kao i u sljedećem međupopisnom razdoblju (1991. - 2001.). Najveći broj odseljenih Grad bilježi u međupopisnom razdoblju od 1991. do 2001. godine. Razlog je Domovinski rat koji je još više potaknuo stanovništvo na iseljavanje. To isto stanovništvo doselilo se u Grad, no ne u punom broju, pa od 2001. do 2011. Grad bilježi vrlo slabu obnovu imigracijom (tip I_4). Ni u jednom međupopisnom razdoblju (tab. 6) Grad Gospić ne bilježi pozitivnu prirodnu promjenu. Prirodni pad je konstantan i sve je veći.

Sl. 22. Tipovi općeg kretanja stanovništva Grada Gospića po naseljima 2001. - 2011.godine

Izvori: Tablogrami 1964. – 2011., Državni zavod za statistiku, Zagreb; Naselja i stanovništvo RH 1857. – 2001., CD-ROM, Državni zavod za statistiku, Zagreb, 2005. ; Popis stanovništva, kućanstava i stanova 31. ožujka 2011.: stanovništvo prema spolu i starosti, po naseljima, www.dzs.hr (9. 8. 2017.)

6. SASTAV STANOVNIŠTVA PREMA DOBI I SPOLU

Tab.7. Pokazatelji sastava stanovništva Grada Gospića i Hrvatske prema spolu i dobi 2011. godine

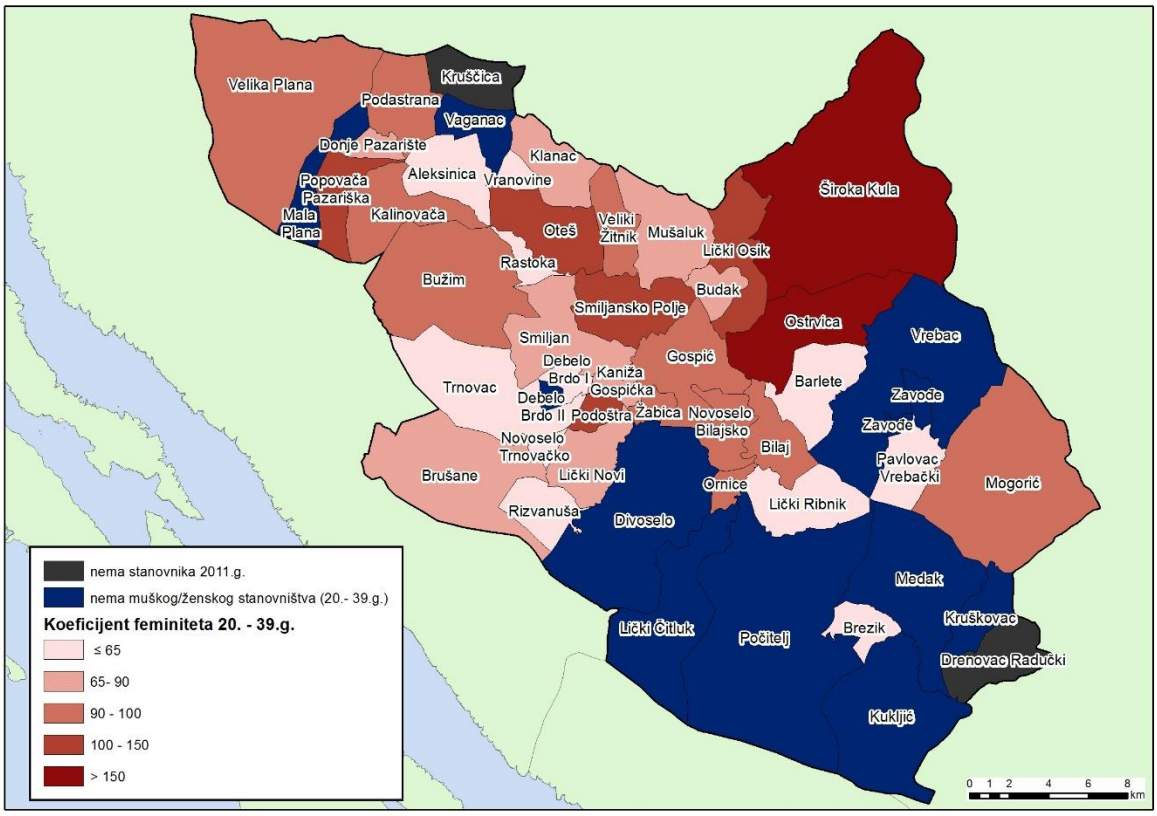
	UKUPNO	GOSPIĆ	OSTALA NASELJA	RH
koeficijent feminiteta	101.3	103.1	99.4	107.4
koeficijent feminiteta 20-39.g.	92.1	91.4	92.9	96.6
mlado stanovništvo 0-14.g. (%)	15.9	16.0	15.7	15.2
zrelo stanovništvo 15-64.g.(%)	62.8	66.2	59.1	67.1
staro stanovništvo 65+ (%)	21.4	17.7	25.2	17.7
indeks starosti (65+/0-14)	134.7	110.7	160.8	116.3
koeficijent dobne ovisnosti starih	34.0	26.8	42.6	26.4
prosječna dob	42.5	40.7	44.3	41.7

k_f – opći koeficijent feminiteta (broj žena na 100 muškaraca), $k_{f,(20\text{-}39)}$ – koeficijent feminiteta dobnih kohorti 20-39 godina (broj žena na 100 muškaraca u dobi 20-39 g.), i_s – indeks starosti – broj starih (65+) na 100 mladih stanovnika (0-14), $k_{d,s}$ – koeficijent dobne ovisnosti starih – broj stanovnika u postradnoj dobi (65+) na 100 stanovnika u radnoj dobi (15-64 g.);

Izvor: Popis stanovništva, kućanstava i stanova 31. ožujka 2011.: stanovništvo prema spolu i starosti, po naseljima, www.dzs.hr.(9. 8. 2017.)

6.1. SASTAV STANOVNIŠTVA PREMA SPOLU

Za sastav stanovništva prema spolu karakteristična je pojava diferencijalnog mortaliteta i nataliteta, što znači višak muškog stanovništva u mlađim dobnim skupinama i višak ženskog stanovništva u starijim dobnim skupinama. Isto tako specifičan je manjak žena u fertilnoj dobi u odnosu na broj muškaraca u RH (tab. 7). Disproporcija ženskog u odnosu na muško stanovništvo u fertilnoj dobi uzrokuje smanjene stope nataliteta i time nepovoljno utječe na dobnu strukturu stanovništva. Tablica 7 pokazuje i kako veći opći koeficijent feminiteta imaju gradovi, u ovom slučaju Gospić (103,1) u odnosu na ruralna naselja (99,4), pa imamo višak žena u gradovima i manjak u ruralnoj okolici. Kada se usporedi specifični koeficijent feminiteta grada (91,4) i okolice (92,9) dolazi se do zaključka da su približno isti te da okolica čak ima veći broj žena u odnosu na grad (u dobi 20 - 39 g.). No, ipak specifični koeficijent feminiteta prikazuje manjak žena u odnosu na muškarce u fertilnoj dobi u oba slučaja.

Sl. 23. Koeficijent feminiteta u dobi 20 - 39 godina po naseljima Grada Gospića 2011. godine

Izvor: Popis stanovništva, kućanstava i stanova 31. ožujka 2011.: stanovništvo prema spolu i starosti, po naseljima, www.dzs.hr (9. 8. 2017.)

Specifični koeficijent feminiteta nam pokazuje kako u migraciji na području općine dominira žensko stanovništvo. Muško stanovništvo više je zaposleno u poljoprivrednim djelatnostima i time više vezano za svoj posjed. Dok je razlog povećanog općeg koeficijenta feminiteta veća smrtnost muškog stanovništva u starijoj životnoj dobi, razlog smanjenog u dobi 20-39 g. je veća migracija žena te dobi. Kako je ta razlika između grada i okolice minimalna za zaključiti je kako žensko stanovništvo jednako migrira iz grada kao i sa sela, tj. da im Gospić nije krajnji cilj. Neka naselja nemaju uopće ženskog stanovništva u dobi 20-39 g. (sl. 23), a neka niti muškog niti ženskog (njih 5). To su mala naselja s ostarjelim stanovništvom. Naselja s malim specifičnim koeficijentom feminiteta većinom prate pravilo da se nalaze u rubnim dijelovima općine, tj. njihov koeficijent opada s udaljavanjem od Gospića. Ona naselja koja naizgled imaju visok koeficijent su zapravo naselja s malim brojem stanovnika, male apsolutne razlike rezultiraju visokim koeficijentom. Sam grad Gospić ima koeficijent niži od 100, pa je nerealno za očekivati da okolna manja naselja imaju koeficijent viši od njega. Lički Osik, kao drugo

naselje po veličini u općini, ima više ženskog stanovništva od muškog u fertilnoj dobi ($k_{f,\ (20-39)}$ = 108,4).

Tab. 8. Koeficijent feminiteta u naselju Gospić i Gradu Gospiću 1971. - 2011. godine

Godine	Koeficijent feminiteta	
	Naselje Gospić	Grad Gospić
1971.	112,3	105,8
1981.	112,0	104,7
1991.	108,4	102,3
2001.	108,4	104,3
2011.	103,1	101,3

Izvor: Popis stanovništva 1971. Stanovništvo, Knjiga VII-spol i starost, Rezultati po naseljima i općinama, Beograd, 1973.; Popis stanovništva 1981. Tabele po naseljima, RZS, Zagreb, 1982.; Popis stanovništva 1991. Stanovništvo prema spolu i starosti po naseljima, Dokumentacija 882. DZS, Zagreb, 1994.; Popis stanovništva 2001. Stanovništvo po spolu i starosti po naseljima, Statističko izvješće 1167, DZS Zagreb, 2003.; Popis stanovništva 2011., Stanovništvo prema starosti i spolu po naseljima, www.dzs.hr

Tablica 8 prikazuje sve veće izjednačenje broja muškog i ženskog stanovništva na području i naselja i Grada Gospića. Razlog tome je sve manji utjecaj stradanja muškog stanovništva u ratovima (Turk i Živić, 2013). Koeficijent feminiteta ipak je nešto veći za samo naselje Gospić nego za cijelu općinu zbog veće migracije ženskog stanovništva u grad, a ostanka muškog stanovništva u ruralnoj okolici. Između 1991. i 2001. godine došlo je do kratkotrajnog porasta koeficijenta feminiteta i to zbog stradanja muškog stanovništva u Domovinskom ratu (Turk i Živić, 2013).

6.2. SASTAV STANOVNIŠTVA PREMA DOBI

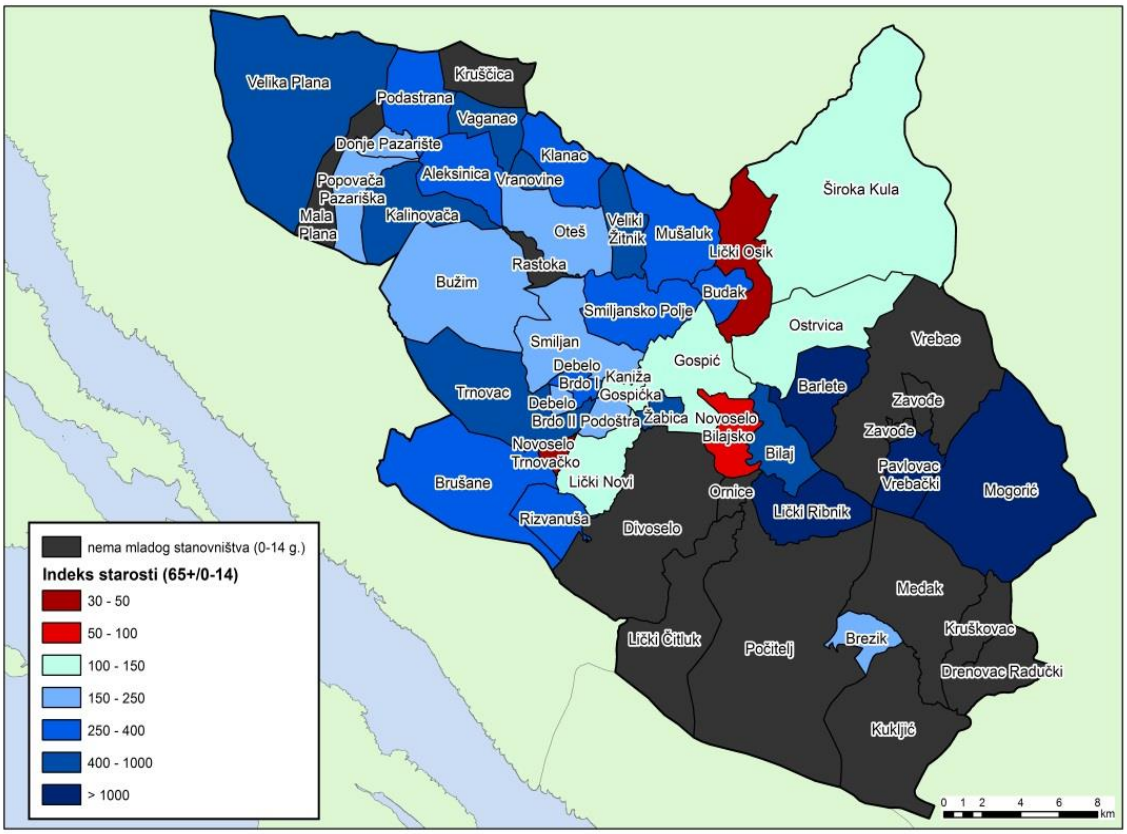
Dobni sastav stanovništva dobar je pokazatelj demografske budućnosti nekog područja. Hrvatska stari (I_S=116,3). što pokazuju i podaci u tablici 7 ($\boldsymbol{I_S = \frac{P_{(65+)}}{P_{(0-14)}} \cdot 100}$). Grad Gospić još je u goroj situaciji s indeksom starosti od 134,7. Gledano odvojeno za Gospić (I_S=110,7) i ostala naselja (I_S=160,8) vidljiva je očita razlika između grada i ruralne okolice. S tako velikim indeksom ostala naselja imaju slabu mogućnost demografskog i gospodarskog razvitka.

Vrijednost indeksa starosti od kojega započinje proces starenja iznosi 40 ($\boldsymbol{I_S = \frac{P_{(60+)}}{P_{(0-19)}} \cdot 100}$). Vrijednost cijele Grad 3 puta veća je od tog broja, za Gospić 2,55 puta, a za ostala naselja čak 3,6 puta (podaci za 2011.). Očito je da okolica brže stari od samog grada Gospića što je i za očekivati. Prosječna dob koju ima stanovništvo grada Gospića (40,7) niža je od hrvatskog

prosjeka (41,7), no zato ostala naselja s prosjekom od 44,3 godine povisuju prosjek cijele općine (42,5). Smatra se da proces starenja počinje kada prosječna dobdosegne 30 godina (Wertheimer-Baletić, 1999). Prema tome Grad Gospić, gledajući i odvojeno grad Gospić i ostala naselja, daleko su odmakla u tom procesu.

Ako gledamo kontingente stanovništva, Grad (15,9 %) i ostala naselja (15,7 %) imaju udio mladog stanovništva približan Hrvatskom (15,2 %) (tab. 5). No, udio starog stanovništva za Grad (21,4 %) i ostala naselja (25,2 %) veći je od onog za Hrvatsku u cjelini (17,7 %), što je još jedan dokaz demografskog starenja ruralnih naselja općine. Grad Gospić ima udio mladog stanovništva (16 %) podjednak hrvatskom prosjeku (15,2 %) kao i udio starog stanovništva (tab. 7). Centar ipak demografski stari sporije od okolice. Problem stvara i visok koeficijent dobne ovisnosti starih koji je puno viši od hrvatskog prosjeka (26,4). Za okolna naselja skoro je 2 puta veći (42,6). To govori o nedostatku zrelog stanovništva u okolnim naseljima koji bi bili nosioci razvoja. Sam grad Gospić ima niži koeficijent (26,8). Tablica 7 prikazuje nedostatak zrelog stanovništva u okolici (59,1 %) čiji je udio manji od hrvatskog prosjeka (67,1 %). Uz to što nedostatak zrelog stanovništva smanjuje udio radne snage, nepovoljno djeluje i na rodnost.

Ono što zabrinjava je da prema popisu 2011. godine 28 % naselja (12 naselja) Grada nije imalo mladog stanovništva (0-14 g.) (sl. 24). To su okolna naselja sa slabijom prometnom povezanošću i udaljenija od Gospića, isto tako naselja s nekad većinskim srpskim stanovništvom. Najmanji indeks ima Lički Osik kao drugi po redu centar rada u Gradu (48,6). Uz Lički Osik samo još 2 naselja imaju veći broj mladog nego starog stanovništva (Novoselo Trnovačko i Novoselo Bilajsko). Što znači da 94 % naselja imaju veći broj starog nego mladog stanovništva. Gospić je isto jedan od njih (I_s=110,7). Nemogućnost razvoja u vodeći regionalni centar ovog prostora utjecala je na demografsku sliku grada.

Sl. 24. Indeks starosti stanovništva Grada Gospića po naseljima 2011. godine

Izvor: Popis stanovništva, kućanstava i stanova 31. ožujka 2011.: stanovništvo prema spolu i starosti, po naseljima, www.dzs.hr (9. 8. 2017.)

Tab. 9. Dobne skupine stanovništva grada Gospića 1971. - 2011. godine

Godina	0-19	20-59	60+	Indeks starenja
	%	%	%	
1971.	31,9	57,7	10,1	31,7
1981.	27,1	59,8	12,1	44,8
1991.	25,1	55,4	17,9	71,1
2001.	25,1	51,9	22,7	90,3
2011.	22,1	52,2	22,6	102,2

Izvor: Popis stanovništva 1971. Stanovništvo, Knjiga VII-spol i starost, Rezultati po naseljima i općinama, Beograd, 1973.; Popis stanovništva 1981. Tabele po naseljima, RZS, Zagreb, 1982.; Popis stanovništva 1991. Stanovništvo prema spolu i starosti po naseljima, Dokumentacija 882. DZS, Zagreb, 1994.; Popis stanovništva 2001. Stanovništvo po spolu i starosti po naseljima, Statističko izvješće 1167, DZS Zagreb, 2003.; Popis stanovništva 2011., Stanovništvo prema starosti i spolu po naseljima, www.dzs.hr

Dobna struktura grada Gospića sugerira sve veće demografsko starenje (tab. 9). Indeks starenja za razdoblje od 1971. do 2011.godine sve je veći i ukazuje na viši udio starijih dobnih skupina u odnosu na mlađe. Indeks starenja za naselje Gospić prelazi graničnu vrijednost od 40 u međupopisnom razdoblju 1971. - 1981. godine. Od tog razdoblja možemo govoriti o stanovništvu grada Gospića kao o staroj populaciji. Udio mlađih dobnih skupina od 1971. sve

je manji čime grad Gospić gubi fertilno stanovništvo koje bi povećalo vitalnost. Podaci na razini Grada (tab. 10) još su alarmantniji i pokazuju kako su okolna naselja demogarfski još starija od samog Gospića. Graničnu vrijednost indeksa starenja od 40 koja odvaja staru od mlade populacije Grad je premašio ranije (70-ih godina). Tako je 1971. na 100 stanovnika mlađe životne dobi došlo 49,3 stanovnika starije životne dobi. Prema zadnjem popisu 2011. omjer je bio 100 stanovnika na 122,3 stanovnika.

Tab. 10. Dobne skupine stanovništva Grada Gospića 1971. - 2011. godine

Godina	0-19	20-59	60+	Indeks starenja
	%	%	%	
1971.	31,8	52,0	15,6	49,3
1981.	25,5	56,8	17,0	66,5
1991.	21,9	53,9	22,4	102,4
2001.	23,1	48,1	28,4	123,0
2011.	21,6	52,1	26,3	122,3

Izvor: Popis stanovništva 1971. Stanovništvo, Knjiga VII-spol i starost, Rezultati po naseljima i općinama, Beograd, 1973.; Popis stanovništva 1981. Tabele po naseljima, RZS, Zagreb, 1982.; Popis stanovništva 1991. Stanovništvo prema spolu i starosti po naseljima, Dokumentacija 882. DZS, Zagreb, 1994.; Popis stanovništva 2001. Stanovništvo po spolu i starosti po naseljima, Statističko izvješće 1167, DZS Zagreb, 2003.; Popis stanovništva 2011., Stanovništvo prema starosti i spolu po naseljima, www.dzs.hr

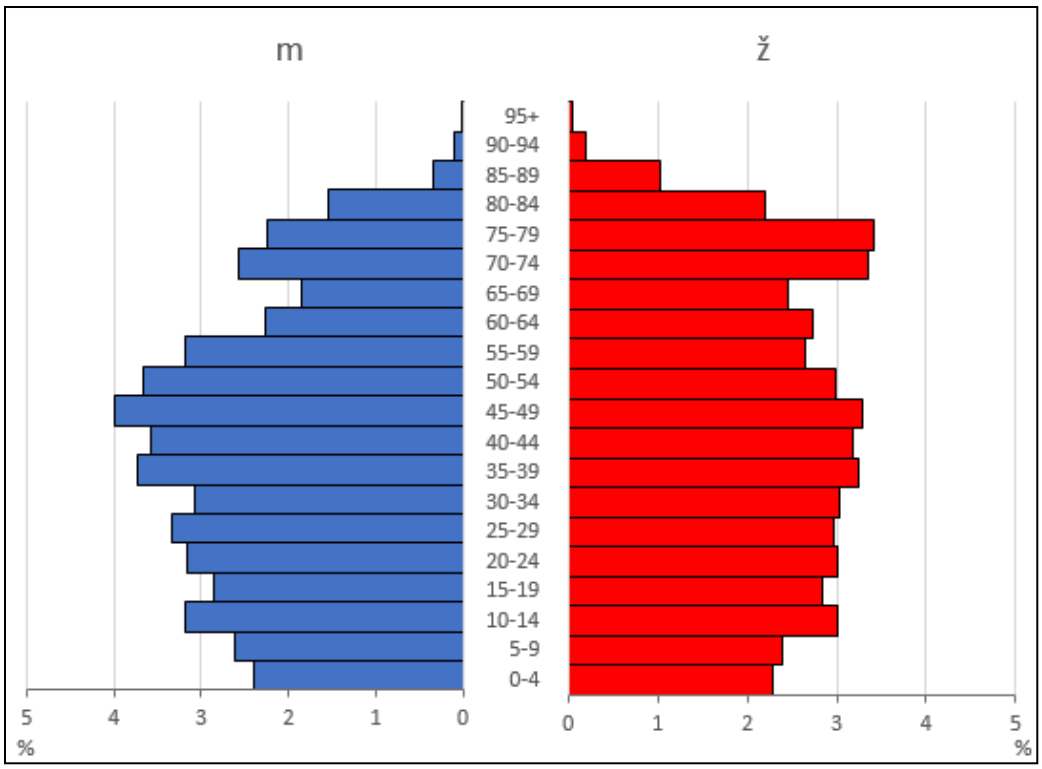
6.3. DOBNO-SPOLNA STRUKTURA STANOVNIŠTVA

Tri su osnovna tipa dobno-spolne strukture stanovništva: mladi ili progresivni, zreli ili stacionarni i stari ili regresivni. Progresivni tip stanovništva ima tzv. pravilni grafički prikaz dobno-spolne strukture kojeg karakterizira široka osnovica, što znači da je rodnost visoka. Kod zrelog ili stacionarnog stanovništva stope rodnosti i smrtnosti su niske i stabilne, a stopa prirodne promjene teži nultoj vrijednosti. Kod starog ili kontraktivnog stanovništva osnovica grafičkog prikaza dobno-spolne strukture je znatno sužena i poprima oblik urne, pojavljuje se negativna prirodna promjena (Nejašmić, 2005).

Stanovništvo Grada Gospića 2011. godine pripada starom ili kontraktivnom stanovništvu (sl. 24). Udio mladih (0-14) iznosio je 15,9 %, zrelog stanovništva (15-64) 62,8 %, a starog (65+) 21,4 %. S udjelom osoba starijih od 65 godina višim od 12 % Grad Gospić spada u skupinu izrazito starog stanovništva.

Osnovica baze je dosta sužena. Posebno se ističe visok udio ženskog stanovništva petogodišnjih dobnih skupina od 70 - 74 i 75 - 79. Razlog tome je diferencijalni mortalitet. Isto tako usjek u

petogodišnjim dobnim skupinama od 65 - 69 ima svoj uzrok u smanjenom natalitetu za vrijeme Drugog svjetskog rata.

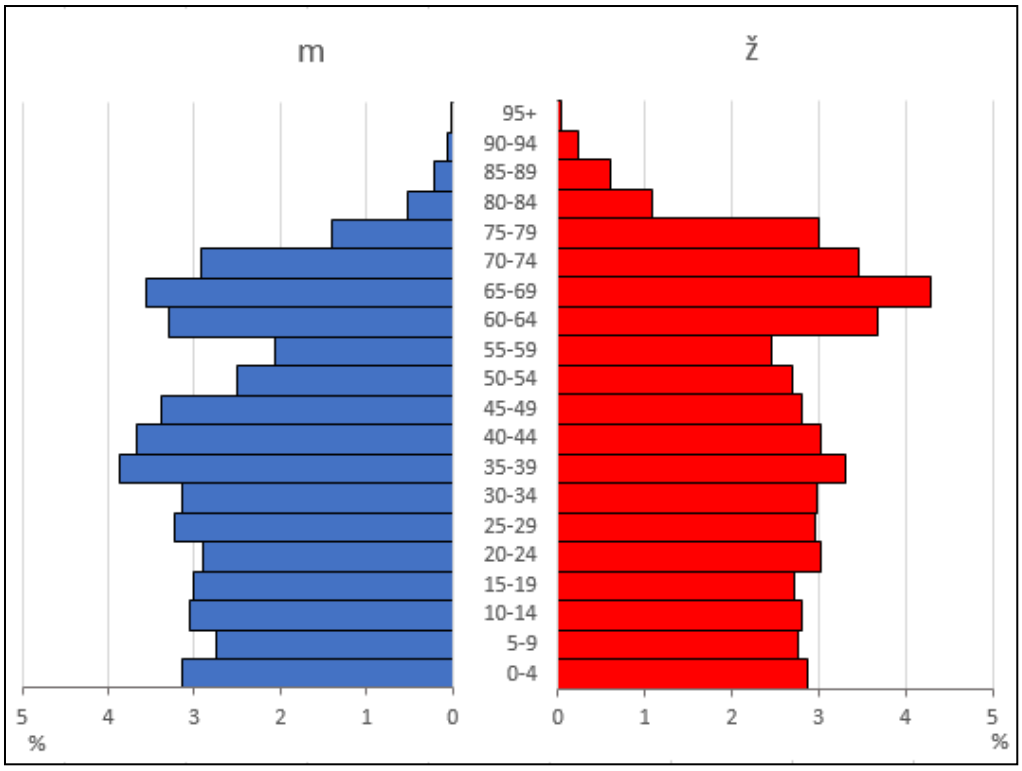

Sl. 25. Dobno-spolna struktura stanovništva Grada Gospića 2011. godine

Izvor: Popis stanovništva, kućanstava i stanova 31. ožujka 2011.: stanovništvo prema spolu i starosti, po naseljima, www.dzs.hr (7. 12. 2017.)

Grafički prikaz dobno-spolne strukture potvrđuje sve prije navedeno (sl. 25). Stanovništvo pripada starom ili kontraktivnom tipu (oblik urne). Mlada baza je sužena, dok je udio starog stanovništva (65-85 g.) povećan s time da je udio ženskog stanovništva blago veći zbog diferencijalnog mortaliteta muškog stanovništva. Isto tako vidljiv je višak muškog stanovništva u zrelim godinama u odnosu na žensko stanovništvo.

U odnosu na 2001. godinu (sl. 26) prema posljednjem popisu stanovništva vidljiv je pad nataliteta. Baza grafičkog prikaza (dobne skupine od 0-4 i 5-9) sve više se sužava.

Sl. 26. Dobno-spolna ~~piramida~~ struktura stanovništva Grada Gospića 2001. godine

Izvor: Naselja i stanovništvo RH 1857.-2001., CD-ROM, Državni zavod za statistiku, Zagreb (7. 12. 2017.)

7. DEMOGRAFSKE PROJEKCIJE

Predviđanje budućega demografskog razvoja izuzetno su važna, koliko radi produbljivanja znanstvene spoznaje, toliko zbog posve praktičnih razloga. To je značajno sredstvo i važan čimbenik u planiranju društveno-gospodarskog razvoja (Friganović, 1990). Brojne sastavnice društvenoga i gospodarskog života ovise, izravno ili posredno, o budućem broju i sastavu stanovništva (Nejašmić, 2005). Projekcije stanovništva nisu odviše precizne, no ipak daju približnu procjenu budućeg broja stanovnika. Sa smanjenjem populacije za koju se radi procjena točnost je manja. Postoje kratkoročne (do 5 godina), srednjoročne (5 do 10 godina) i dugoročne prognoze (za više od 10 godina) (Nejašmić, 2005).

Osim za budući gospodarski razvoj projekcije su važne i za odabir populacijske politike koja će odgovarati promatranom prostoru. Demografske promjene i procesi po svojim posljedicama su dugoročni (Wertheimer-Baletić, 1999), pa će unatoč ranom provođenju populacijske politike projekcije i dalje biti valjane. Projekcije nisu egzaktne, posebno kada se radi o dugoročnim prognozama. Razlog tome je i što buduće kretanje stanovništva ne ovisi samo o prirodnom kretanju stanovništva, već i o društveno-psihološkim i kulturnim čimbenicima koji se ne mogu kvantificirati. Kod malih područja, posebno naselja, i najmanja promjena gospodarskih značajki utječe na razvitak stanovništva i obezvređuje prognozu, stoga su prognoze najrealnije na državnoj razini (Nejašmić, 2005).

U utvrđivanju metoda demografske projekcije vodi se briga o veličini populacije, da li uzimamo u obzir migracije, o razdoblju projekcije, da li je posrijedi ukupno stanovništvo ili samo njegovi dijelovi, te o potrebnom stupnju pouzdanosti. U izradi projekcija budućeg kretanja stanovništva najčešće se rabe dvije skupine metoda: „matematičke“ i „analitičke“.

7.1. MATEMATIČKE METODE DEMOGRAFSKE PROJEKCIJE

Bit je „matematičkih“ metoda u određivanju hipotetične stope promjene (porasta, smanjenja), koja se određuje na osnovi promatranja kretanja ukupnog stanovništva u prošlom razdoblju i koja varira kao funkcija vremena (Breznik, 1977). Dugoročne prognoze dobivene matematičkim metodama su nepouzdane jer u obzir uzimaju samo ukupno kretanje stanovnika, dok buduće kretanje ovisi i o gospodarskim i društvenim čimbenicima. Kratkoročne i srednjoročne projekcije daju puno bolje rezultate. Osnovno polazište „matematičke“ metode je

da će budućnost sličiti prošlosti (Nejašmić, 2005). Matematičku metodu možemo primjeniti kada raspolažemo s podacima dvaju popisa ili s podacima triju ili više popisa.

7.1.1. PODACI DVAJU POPISA

Kada uzimamo u obzir podatke dvaju popisa koristimo se metodom linearne ekstrapolacije, odnosno aritmetičkom progresijom. Metoda linearne ekstrapolacije temelji se na izračunavanju prosječne godišnje promjene broja stanovnika ($\bar{R}$) između dva susjedna popisa. Dobivena promjena tada se dodaje svakoj godini nakon posljednjeg popisa (Nejašmić, 2005). Izračun ide prema formuli:

$$P_{n+\Delta t} = P_n + (\Delta t * \bar{R}),$$

gdje je P_n popis od kojeg računamo projekciju, a Δt broj godina od zadnjeg popisa.

Tab. 11. Projekcija stanovništva za naselja Grada Gospića 2031. godine (aritmetička progresija)

Naselje	Broj stanovnika 2001.	Broj stanovnika 2011.	Prosječna godišnja promjena	Projekcija 2031.
Aleksinica	220	169	-5.1	67
Barlete	36	28	-0.8	12
Bilaj	255	162	-9.3	0
Brezik	27	25	-0.2	21
Brušane	162	134	-2.8	78
Budak	175	151	-2.4	103
Bužim	94	74	-2	34
Debelo Brdo I	66	61	-0.5	51
Debelo Brdo II	5	8	0.3	14
Divoselo	12	4	-0.8	0
Donje Pazarište	170	125	-4.5	35
Drenovac Radučki	1	0	-0.1	0
Gospić	6088	6575	48.7	7549
Kalinovača	164	94	-7	0
Kaniža Gospićka	438	401	-3.7	327
Klanac	156	100	-5.6	0
Kruščica	0	0	0	0
Kruškovac	11	20	0.9	38
Kukljić	4	13	0.9	31
Lički Čitluk	5	4	-0.1	2

Lički Novi	343	298	-4.5	208
Lički Osik	1772	1914	14.2	2198
Lički Ribnik	119	93	-2.6	41
Mala Plana	14	7	-0.7	0
Medak	78	62	-1.6	30
Mogorić	93	110	1.7	144
Mušaluk	264	228	-3.6	156
Novoselo Bilajsko	121	112	-0.9	94
Novoselo Trnovačko	78	84	0.6	96
Ornice	0	6	0.6	18
Ostrvica	19	16	-0.3	10
Oteš	128	99	-2.9	41
Pavlovac Vrebački	33	33	0	33
Počitelj	14	4	-1	0
Podastrana	76	51	-2.5	1
Podoštra	212	177	-3.5	107
Popovača Pazariška	102	93	-0.9	75
Rastoka	48	33	-1.5	3
Rizvanuša	36	29	-0.7	15
Smiljan	446	418	-2.8	362
Smiljansko Polje	178	135	-4.3	49
Široka Kula	130	116	-1.4	88
Trnovac	127	96	-3.1	34
Vaganac	52	30	-2.2	0
Velika Plana	59	52	-0.7	38
Veliki Žitnik	74	47	-2.7	0
Vranovine	59	43	-1.6	11
Vrebac	19	44	2.5	94
Zavođe	8	4	-0.4	0
Žabica	189	163	-2.6	111
Grad Gospić	12 980	12 745	-23.5	12 275

Izvor: Naselja i stanovništvo RH 1857. – 2001., CD-ROM, Državni zavod za statistiku, Zagreb, 2005 ; Popis stanovništva, kućanstava i stanova 31. ožujka 2011.: stanovništvo prema spolu i starosti, po naseljima, www.dzs.hr (9. 8. 2017.)

Prema projekciji za 2031. temeljem aritmetičke progresije (tab. 11.) čak 11 naselja Grada Gospića neće imati stanovnika (Bilaj, Divoselo, Drenovac Radučki, Kalinovača, Klanac, Krušćica, Mala Plana, Počitelj, Vaganac, Veliki Žitnik i Zavođe). To su naselja s malim brojem stanovnika prema popisu 2011. godine i s negativnim prosječnim godišnjim promjenama, no ne i najvećim. Najveće negativne prosječne godišnje promjene imaju naselja srednje veličine, dok najveće pozitivne veća naselja (Gospič i Lički Osik). Naselja srednje veličine će gubiti stanovništvo u budućnosti, a rast će broj naselja s malim brojem stanovnika. Isto tako veća naselja će i dalje rasti, pa će općina imati velik broj naselja s malim brojem stanovnika i

nekoliko većih naselja. Prema prognozama 2031. (tab. 11) 80 % naselja općine imat će manje od 100 stanovnika (40 naselja), dok ih je 2011. bilo 64 % (32 naselja). Ako Gospić nastavi rasti prema izračunatoj prosječnoj godišnjoj promjeni (48 stanovnika), 2031. brojit će 7 549 stanovnika. No, te prognoze su upitne jer u obzir uzimaju samo dva posljednja popisa, dok na rast broja stanovnika utječu i ostali faktori. Na razini cijeloga Grada prosječna godišnja promjena je negativna i iznosi -23.5 stanovnika. Prema procjeni Grad Gospić 2031. brojit će 12 275 stanovnika. Veća naselja rast će nauštrb srednjih i manjih naselja, a kada će se ruralna okolica isprazniti doći će i do njihovog pada. Ostala naselja smanjivat će se u prosjeku 72 stanovnika godišnje, pa će 2031. brojiti svega 4 726 stanovnika.

Osim aritmetičke progresije, drugi način izračuna je ekstrapolacija pomoću geometrijske progresije i uobičajna je za kretanje stanovništva u dužem razdoblju. Polazi se od pretpostavke o stalnosti stope rasta ili smanjenja u svakoj godini (Nejašmić, 2005). Formula glasi:

$$\boldsymbol{P_{n+\Delta t} = P_n \cdot q^{\Delta t}},$$

P_1 je prvi popis, P_2 drugi popis, a q je količnik dvaju uzastopnih članova geometrijskog reda, Δt je broj godina od zadnjeg popisa. Ako je q veći od 1 znači da stanovništvo raste, ako je manji od 1 broj stanovnika pada, ako iznosi 1 tada stanovništvo stagnira. Računa se po formuli: $q = \sqrt[t]{\frac{P_2}{P_1}}$, gdje je t razmak između popisnih godina.

Tab. 12. Projekcija stanovništva za 2031. godine (geometrijska progresija)

	Grad Gospić	Gospić	Ostala naselja
broj st. 2001.	12 980	6 088	6 892
broj st. 2011.	12 745	6 575	6 170
količnik q	0.999	1.003	0.994
projekcija 2031.	12 493	6981	5470

Izvor: Naselja i stanovništvo RH 1857. – 2001., CD-ROM, Državni zavod za statistiku, Zagreb, 2005.; Popis stanovništva, kućanstava i stanova 31. ožujka 2011.: stanovništvo prema spolu i starosti, po naseljima, www.dzs.hr (9. 8. 2017.)

Geometrijska stopa promjene računa se prema formuli $r_g = (q - 1) * 100$ i za Grad Gospić iznosi -0,1, pa će prema tome Grad imati smanjenje broja stanovnika od 0,1 % godišnje i 2031. 12 493 stanovnika. Sam grad Gospić imat će povećanje broja stanovnika od 0,3 % svake godine i 2031. godine 6 981 stanovnika. Ostala naselja imat će smanjenje od 0,6 % godišnje i 2031. samo 5 470 stanovnika. Jedino će grad Gospić imati blagi porast broja stanovnika (tab. 12).

Prema geometrijskoj progresiji Općina Gospić imat će manji pad nego računano prema aritmetičkoj progresiji (2 % manje stanovništva). Stanovništvo grada Gospića imat će blagi porast (q > 1), ali ipak manji broj stanovnika nego prema aritmetičkoj progresiji (8 % manje stanovništva). Računano geometrijskom progresijom okolica će imati manji pad broja stanovnika (14 % manje stanovništva). Prema projekcijama za 2031. broj stanovnika rast će za grad Gospić računano i aritmetičkom i geometrijskom progresijom, ali će padati za cijelu općinu i za ostala naselja.

7.1.2. PODACI TRIJU ILI VIŠE POPISA

Putem podataka iz više popisa stanovništva dobiva se projekcija stanovništva koja uzima u obzir duži vremenski period. Na taj način koriste se različite funkcije kojima se ekstrapolira buduće kretanje stanovništva. Funkcija koju izaberemo najbolje prikazuje dosadašnje kretanje stanovništva i njegovo buduće kretanje. Koristi se metoda trenda. Izbor funkcije vrši se uz pomoć linijskog dijagrama. Na horizontalnoj osi nalazi se vrijeme (godina popisa, x), a na vertikalnoj broj stanovnika (y). Za prognozu najčešće se koriste ove funkcije:

-prava (linearna funkcija) tj. $y = a + bx$

-parabola drugog stupnja tj. $y = a + bx + cx^2$

-eksponencijalna funkcija tj. $y = ab^x$

-modificirana eksponencijalna tj. $y = k + ab^x$

Kako je već prije napomenuto, s y je označena vrijednost funkcije (broj stanovnika), x označuje vrijeme, a, b, c i k su parametri koje je potrebno izračunati.

Procjena je da bi se kretanje broja stanovnika za Grad Gospić moglo opisati eksponencijalnom funkcijom ($y = ab^x$). Kada bi stanovništvo nastavilo eksponencijalno padati, Grad Gospić imao bi 2031. samo 8 723 stanovnika, grad Gospić 5 915, a sva ostala naselja 3 482 stanovnika (tab. 8). Takvi rezultati dosta odudaraju od projekcija putem aritmetičke i geometrijske progresije, gdje su uzeti u obzir samo posljednja dva popisa stanovništva u kojima stanovništvo grada Gospića raste. Uzimajući u obzir više popisa stanovništva očit bi bio pad broja stanovnika i u samom gradu Gospiću iako puno manji nego u ostalim naseljima. Projicirane vrijednosti iz tablice 13 dosta odudaraju od stvarnih vrijednosti utvrđenih putem popisa stanovništva, pa se

može zaključiti kako se buduće kretanje stanvoništva ipak ne može opisati eksponencijalnom funkcijom.

Tab. 13. Projicirane i stvarne vrijednosti kretanja stanovništva Grada Gospića

Godina	Stvarne vrijednosti	Projicirane vrijednosti
1971.	26 683	-
1981.	23 285	22 499
1991.	22 026	18 615
2001.	12 980	15 402
2011.	12 745	12 743
2021.	-	10 543
2031.	-	8 723

„Matematičke“ metode dosta su nepouzdane u projekcijama stanovništva, pa će se dalje u radu primijeniti „analitičke“ metode demografske projekcije.

7.2. „ANALITIČKE“ METODE DEMOGRAFSKE PROJEKCIJE

Bit je „analitičkih“ metoda u posebnom proučavanju dotadašnjih promjena i u iznošenju hipoteza o budućim promjenama komponenata kretanja stanovništva – rodnosti, smrtnosti i migracije (Nejašmić, 2005). Uobičajno se projekcije izrađuju u više varijanti koje su kombinacije hipoteza o budućem kretanju pojedinih komponenata, s time što je težište na budućem kretanju fertiliteta (varijante niskog, srednjeg i visokog fertiliteta) (Todorović, 1978). „Analitička“ projekcija broja stanovnika uglavnom se temelji na sljedećim elementima (Nejašmić, 2005):

a) na podacima o sastavu stanovnika prema spolu i dobi iz posljednjeg popisa stanovništva,
b) na podacima o višedesetljetnom prirodnom kretanju,
c) na hipotezi kretanja stope fertiliteta,
d) na hipotezi o mortalitetu (stopama doživljenja),
e) na hipotezi o migraciji.

Kod projekcija stanovništva malih prostornih jedinica kao što je Grad Gospić preporučljivo je primijeniti „analitičku“, kohortno-komponentnu metodu, kojom se stanovništvo projicira praćenjem njegove strukture prema dobi i spolu u određenom vremenu (Nejašmić, 2005).

Projekcija ukupnog stanovništva Grada Gospića izrađena je u tri varijante: niskoj, srednjoj i visokoj. Svaka od tih varijanti ima još i tri podvarijante koje ovise o migraciji.

7.2.1. HIPOTEZA O FERTILITETU

Totalna stopa fertiliteta za RH niža je on one za jednostavnu reprodukciju stanovništva od 60-ih godina 20. st. TFR za Grad Gospić 2011. iznosio je 1,2, što je daleko manje od one za osnovnu bioreprodukciju stanovništva (2,1). Takvi podaci još više zabrinjavaju ako se uspoređuju sa vrijednostima TFR-a za 2001. gdje je on iznosio 1,67 za Grad Gospić. S obzirom na konstantan pad broja rođenih posljednjih godina za očekivati je da će se TFR i dalje smanjivati. Pri izradi hipoteza u obzir su uzete tri moguće buduće varijante fertiliteta, niska srednja i visoka. Uzimajući u obzir projekcije Državnog zavoda za statistiku (Grizelj i Akrap, 2011) određene su vrijednosti varijanti fertiliteta.

Tab. 14. Hipoteze o totalnoj stopi fertiliteta za Grad Gospić 2011. - 2031.

Razdoblje	Niski TFR	Srednji TFR	Visoki TFR
2011. - 2016.	1.20	1.22	1.32
2016. - 2021.	1.10	1.26	1.40
2021. - 2026.	0.90	1.30	1.52
2026. - 2031.	0.80	1.35	1.62

Izvor: Naselja i stanovništvo RH 1857. – 2001., CD-ROM, Državni zavod za statistiku, Zagreb; Popis stanovništva, kućanstava i stanova 31. ožujka 2011.: stanovništvo prema spolu i starosti, po naseljima, www.dzs.hr; Tablogrami 2001. – 2011., Državni zavod za statistiku, Zagreb

Pri izradi hipoteza o fertilitetu (tab. 14) u obzir su uzete dugoročne promjene opće stope fertiliteta, totalne stope fertiliteta, promjena prosječne dobi majki pri prvom porodu, te ostali društveno-gospodarski i psihološki čimbenici.

7.2.2. HIPOTEZA O MORTALITETU

Očekivano trajanje života najbolji je pokazatelj mortaliteta i zdrastvenih uvjeta u nekoj zemlji. Ako Hrvatsku usporedimo sa zemljama Europske unije, RH se nalazi u donjoj sredini ljestvice. Ono je niže za nekoliko godina od prosjeka zemalja Europske unije, s time da je razlika više za muškarce nego za žene (Akrap i Grizelj, 2011). Za 2014. iznosilo je za žene 80,5 godina, a za muškarce 74,6 godina. Gledano samo za Ličko-senjsku županiju ono je 2009. za muškarce iznosilo 71,4 godine, a za žene 78,94. S obzirom na poboljšanje životnih uvjeta u odnosu na 2009. godinu i produženje životnog vijeka, za očekivati je da su podaci i za Ličko-senjsku županiju 2014. godine negdje oko hrvatskog prosjeka. Hipoteza o mortalitetu temelji se na stopama doživljenja pojedinih dobnih skupina. One se računaju prema tablicama mortaliteta koje izrađuje državni zavod za statistiku na razini cijele države. U ovom radu u obzir su uzete stope doživljenja Republike Slovenije iz 2010. - 2014. (URL 1) jer su one aktualnije u odnosu na stope doživljenja RH koje su za razdoblje 2000. - 2002.godine. Uzete su prosječne stope doživljenja Slovenije (2010. - 2014.) prema petogodišnjim dobnim skupinama koje će biti konstantne za cijelo projekcijsko razdoblje. Pretpostavka je da se stope doživljenja u bliskoj budućnosti neće puno promijeniti.

7.2.3. HIPOTEZA O MIGRACIJI

Pretpostavke o migracijama za nekoliko desetljeća unaprijed pripadaju najzahtjevnijem dijelu prognoziranja budućeg kretanja stanvništva. Procjene neto migracija temelje se na projekcijama gospodarskog razvoja (Grizelj i Akrap, 2011). Prostor Grada Gospića i cijele Ličko-senjske županije izrazito je emigracijskog karaktera, upravo zbog nedovoljne gospodarske razvijenosti cijele županije. Hipoteza o migraciji temeljit će se na dosadašnjim pokazateljima migracijskih kretanja. Za realno je očekivati kako će se nastaviti daljnje iseljavanje i to većinom mlađih dobnih skupina što u potrazi za poslom što zbog studija. Na pojačanu unutarnju i vanjsku migraciju uvelike je utjecao Domovinski rat. Za razdoblje 2001. - 2011., na razini države, puno je manji obujam migracija prema zapadnoeuropskim zemljama nego za razdoblje 1991. - 2001., te nakon 2001. slijedila su useljavanja manjeg obujma iz BiH, te imigracija raseljenih Srba (Grizelj i Akrap, 2011).

Ličko-senjska županija nema niti jedan regionalni centar koji bi svojim funkcijama mogao zadržati stanovništvo. Problem je gospodarske i ekonomske infastrukture koja se nije nikad ni razvila čak ni u najvećim gradovima županije, Gospiću, Gračacu, Korenici i Otočcu (Grizelj i

Akrap, 2011). Hipoteza o migraciji za Grad Gospić za razdoblje 2011. - 2031. imat će tri varijante. Prva varijanta pretpostavit će da će migracijski saldo biti pozitivan. Za razdoblje 2001. - 2011. iznosio je 643, no vrlo je malo vjerojatno da će se taj trend nastaviti, jer je primarni razlog doseljavanje raseljenog stanovništva nakon Domovinskog rata. S obzirom na mali broj stanovnika koji Grad Gospić ima i gospodarsku situaciju migracijski saldo iznosio bi samo 20 stanovnika godišnje. Druga varijanta pretpostavlja da će migracijski saldo biti nula, a treći da će biti negativan -50 stanovnika godišnje.

7.3. REZULTATI PROJEKCIJE

Rezultati projekcije uvelike će ovisiti o postavljenim hipotezama . Kao baza za projekciju bit će popis stanovništva 2011. koji će se dalje nadoknađivati hipotezama o fertilitetu, migracijama i mortalitetu. U tablici 15. korišten je sastav stanovništva utvrđen popisom 2011. te stope doživljenja prema petogodišnjim dobnim skupinama. Tablica je bez novih naraštaja koji će biti kasnije izračunati. Projekcije su izračunate za svakih pet godina. Da bi se dobio broj muškog i ženskog stanovništva za narednu godinu (po petogodišnjim dobnim skupinama) broj stanovnika prethodne godine pomnožen je sa stopom doživljenja prethodne godine. Podaci iz tablice 15. biti će jednaki za svaku varijantu projekcije. Ono što neće biti isto su novi naraštaji koji će ovisiti o totalnim stopama fertiliteta. Nove naraštaje dobit ćemo množenjem TFR-a i broja ženskog fertilnog stanovništva s brojem 5 kako bi dobili broj novorođenih za petogodišnje razdoblje.

Zbog pojave diferencijalnog nataliteta broj koji dobijemo pomnožit ćemo sa 0,485 za žensku djecu i 0,515 za mušku djecu (rađa se 4 % više muške djece). S obzirom na mali broj smrtnosti dojenčadi, ona u ovom slučaju nije uzeta u obzir.

Tab. 15. Projekcija stanovništva Grada Gospića 2011. - 2031. godine (bez novih naraštaja)

	2011.	2011.	Stope	Stope	2016.	2016.	2021.	2021.	2026.	2026.	2031.	2031.
Spol	m	ž	m	ž	m	ž	m	ž	m	ž	m	ž
0-4	305	290	0.999431	0.999299								
5-9	332	305	0.999536	0.999528	305	290						
10-14	405	384	0.998248	0.999315	332	305	305	290				
15-19	363	363	0.996629	0.998871	404	384	331	305	304	289		
20-24	402	384	0.996813	0.999184	362	363	403	383	330	304	303	289
25-29	425	377	0.995859	0.998463	401	384	361	362	402	383	329	304
30-34	393	387	0.994448	0.99747	423	376	399	383	359	362	400	382
35-39	476	414	0.991039	0.99577	391	386	421	375	397	382	357	361
40-44	455	404	0.985039	0.992565	472	412	387	384	417	374	393	381
45-49	510	420	0.973279	0.988213	448	401	465	409	382	382	411	371
50-54	468	380	0.955158	0.979865	496	415	436	396	452	404	371	377
55-59	407	337	0.999531	0.999571	447	372	474	407	417	388	432	396
60-64	288	349	0.933339	0.970776	407	337	447	372	474	407	416	388
65-69	235	313	0.905187	0.956695	269	339	380	327	417	361	442	395
70-74	327	428	0.855292	0.930146	213	299	243	324	344	313	377	346
75-79	287	434	0.774578	0.866905	280	398	182	279	208	301	294	291
80-84	196	281	0.634599	0.749711	222	376	217	345	141	241	161	261
85-89	44	130	0.468353	0.557454	124	211	141	282	137	259	89	181
90-94	12	26	0.283173	0.363726	21	72	58	117	66	157	64	144
95+	2	7	0	0	3	9	6	26	16	43	19	57

Izvor: URL 1; URL 2

7.3.1. NISKA VARIJANTA PROJEKCIJE

Računano prema niskoj varijanti projekcije s nultim migracijskim saldom Grad Gospić 2021. imao bi 12 319 stanovnika, a 2031. godine 11 295 stanovnika (tab. 16). U odnosu na 2011. za 2021. to bi bio pad od 3,4 %, a za 2031. pad od 11,4 %. Ako se uzme u obzir pozitivan migracijski saldo (20 stanovnika godišnje) Grad Gospić i dalje bi imao pad broja stanovnika (1,8 % za 2021. i 8,3 % za 2031.). Očigledno je da u varijanti niskog fertiliteta ni imigracija stanovništva ne može zaustaviti daljnji pad broja stanovnika. Najgora moguća opcija je da će osim niske stope fertiliteta Grad Gospić imati i negativan migracijski saldo koji bi iznosio 50 stanovnika godišnje. Kod te opcije Grad Gospić bi u prvih 10 godina imao pad od 7,3 % stanovnika, a za sljedećih 10 godina 12,9 %, što bi sve skupa u odnosu na 2011. bio pad od 20,2 %. S obzirom na trenutnu situaciju takav scenarij je najočigledniji. Ono što zabrinjava je i sve manji broj žena fertilne dobi koji bi za 2031.godinu iznosio 2 317. Ako taj broj uspoređujemo s 2011. (2 749) i sa 2021. (2 601) vidi se drastičan pad ženskog fertilnog stanovništva.

Tab. 16. Niska varijanta projekcije

Godina	2021.		2031.	
Spol	m	ž	m	ž
0-4	219	206	146	137
5-9	243	229	172	162
10-14	305	290	219	206
15-19	331	305	242	229
20-24	403	383	303	289
25-29	361	362	329	304
30-34	399	383	400	382
35-39	421	375	357	361
40-44	387	384	393	381
45-49	465	409	411	371
50-54	436	396	371	377
55-59	474	407	432	396
60-64	447	372	416	388
65-69	380	327	442	395
70-74	243	324	377	346
75-79	182	279	294	291
80-84	217	345	161	261
85-89	141	282	89	181
90-94	58	117	64	144
95+	6	26	19	57
UKUPNO	6118	6201	5637	5658
UKUPNO Ms = 0	12319		11295	
UKUPNO Ms = 20	12519		11695	
UKUPNO Ms = -50	11819		10295	

Izvor: izračun prema tablicama 14. i 15.

7.3.2. SREDNJA VARIJANTA PROJEKCIJE

Kod srednje varijante projekcije (tab. 17) i dalje imamo pad broja stanovnika u odnosu na 2011. godinu. Zbog blagog porasta TFR-a u ranijim razdobljima vidi se neznatno povećanje ženskog fertilnog stanovništva u 2031. godini. Pad stanovništva kod pozitivnog migracijskog salda iznosi 5 % za 2031. godinu, a kod negativnog migracijskog salda 16 % stanovnika za 2031. godinu. Znači, unatoč povećanju stope TFR-a kod srednje varijante projekcije, ono i dalje nije dovoljno za porast broja stanovnika, jedino je pad broja stanovnika sporiji.

Tab. 17. Srednja varijanta projekcije

Godina	2021.		2031.	
Spol	m	ž	m	ž
0-4	251	236	246	232

5-9	247	232	249	234
10-14	305	290	251	236
15-19	331	305	246	232
20-24	403	383	303	289
25-29	361	362	329	304
30-34	399	383	400	382
35-39	421	375	357	361
40-44	387	384	393	381
45-49	465	409	411	371
50-54	436	396	371	377
55-59	474	407	432	396
60-64	447	372	416	388
65-69	380	327	442	395
70-74	243	324	377	346
75-79	182	279	294	291
80-84	217	345	161	261
85-89	141	282	89	181
90-94	58	117	64	144
95+	6	26	19	57
UKUPNO	6154	6234	5850	5858
UKUPNO Ms = 0	12388		11708	
UKUPNO Ms = 20	12588		12108	
UKUPNO Ms = -50	11888		10708	

Izvor: izračun prema tablicama 14. i 15.

7.3.3. VISOKA VARIJANTA PROJEKCIJE

Čak ni visoka varijanta projekcije ne daje porast broja stanovnika (tab. 18). Iako sporiji, pad broja stanovnika je neminovan. Dobna struktura stanovništva govori o nepovoljnoj demografskoj slici, gdje je udio starog stanovništva (65+) skoro dva puta veći (26 %) od udjela mladog stanovništva (0-14 = 14 %). Kod srednje i niske varijante dobni sastav je još nepovoljniji. Najveći mogući TFR koji je uzet za projekcijsko razdoblje 2026.-2031. iznosi 1,62 (tab. 9) što je ispod vrijednosti koja bi bila potrebna za osnovnu reprodukciju stanovništva, pa su rezultati koji daju pad broja stanovnika razumljivi. Vrijednost TFR od 2,1 u doglednom razdoblju je malo vjerojatan, pa kao takav nije uzet u obzir.

Tab. 18. Visoka varijanta projekcije

Godina	2021.		2031.	
Spol	m	ž	m	ž
0-4	279	262	295	278

5-9	267	251	291	274
10-14	305	290	279	262
15-19	331	305	266	251
20-24	403	383	303	289
25-29	361	362	329	304
30-34	399	383	400	382
35-39	421	375	357	361
40-44	387	384	393	381
45-49	465	409	411	371
50-54	436	396	371	377
55-59	474	407	432	396
60-64	447	372	416	388
65-69	380	327	442	395
70-74	243	324	377	346
75-79	182	279	294	291
80-84	217	345	161	261
85-89	141	282	89	181
90-94	58	117	64	144
95+	6	26	19	57
UKUPNO	6202	6279	5989	5989
UKUPNO Ms = 0	12481		11978	
UKUPNO Ms = 20	12681		12378	
UKUPNO Ms = -50	11981		10978	

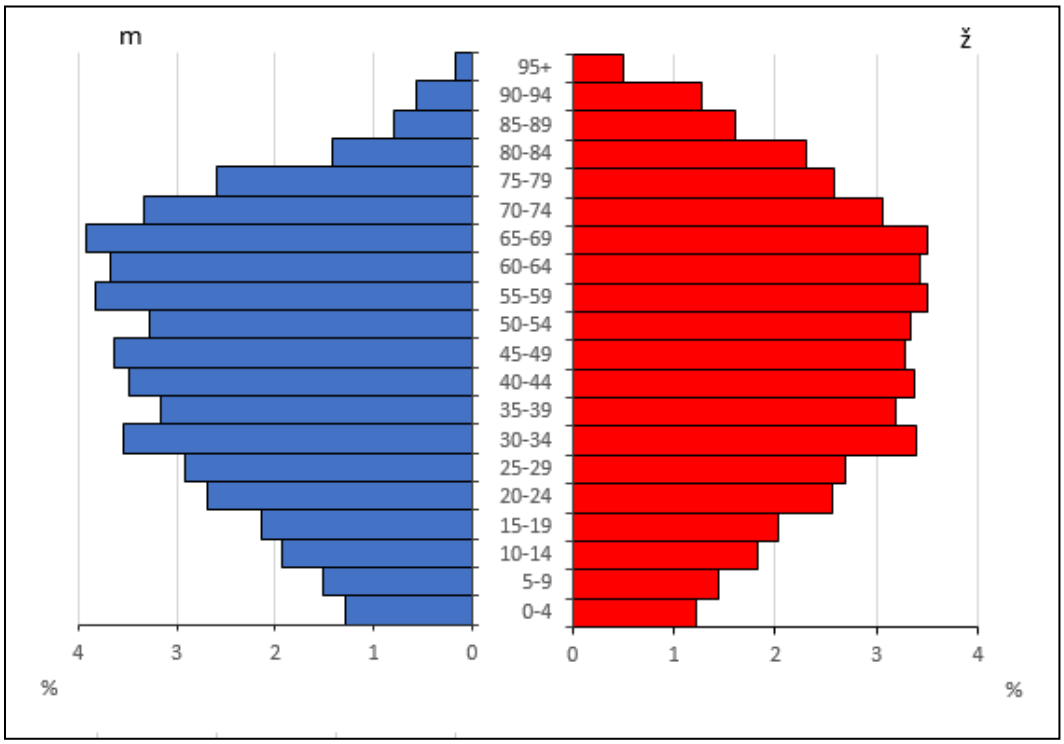
Izvor: izračun prema tablicama 14. i 15.

Sve varijante u tablici 19 prikazuju pad broja stanovnika u odnosu na 2011. godinu. Ako samo usporedimo 2021. i 2031. opet se vidi pad broja stanovnika. Budući da postoji pad broja stanovnika kod nultog migracijskog salda u svim varijantama očito je da postoji prirodni pad broja stanovnika (negativna prirodna promjena). Dobni sastav stanovništva prikazan je grafičkim prikazom dobno-spolne strukture za onu varijantu koja je najvjerojatnija, a to je niska varijanta projekcije (sl. 30).

Tab. 19. Projekcije prema niskoj, srednjoj i visokoj varijanti

Godina	Varijanta	Ms -	Ms 0	Ms +
2021.	Niska	11819	12319	12519
	Srednja	11888	12388	12588
	Visoka	11981	12481	12681
2031.	Niska	10295	11295	11695
	Srednja	10708	11708	12108
	Visoka	10978	11978	12378

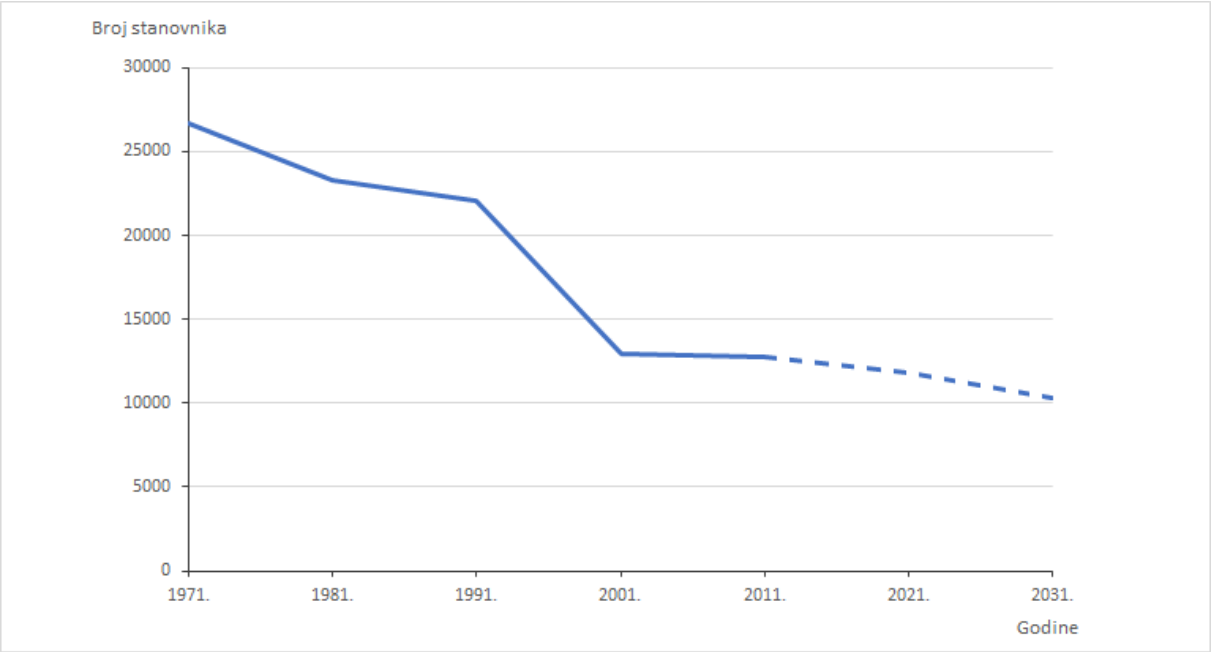
Izvor: izračun prema podacima u tablicama 14. i 15.

Sl. 27. Dobno-spolna struktura Grada Gospića za 2031. prema niskoj varijanti projekcije

Izvor: Tablica 16.

Na slici 27 u obzir nije uzeto migracijsko kretanje za 2031. godinu nego samo prirodno kretanje stanovništva. Prema projekciji za 2031. Grad Gospić imat će staro ili kontraktivno stanovništvo gdje je osnovica grafičkog prikaza sužena (mlado stanovništvo) , a srednji dio ispupčen. Prema niskoj varijanti projekcije udio mladog stanovništva bit će ispod 10 %, dok će udio starog biti 28 %. Fertilne skupine će se stoga još više smanjivati što bi u narednom razdoblju moglo donijeti još veće smanjenje populacije.

Sl. 28. Ukupno kretanje broja stanovnika 1971. - 2031. godine prema niskoj varijanti projekcije s negativnim migracijskim saldom

Uz pad od 19,2 % u odnosu na 2011. godinu i sa samo 10 295 stanovnika 2031. godine (sl. 28) Grad Gospić smanjio bi broj stanovnika na broj koji je imao prije prvog popisa 1857. godine. Od očekivanog smanjenja broja stanovnika puno je gore daljnje pogoršavanje biološkog sastava koje će još više uzrokovati veliki nesrazmjer između mladog i starog stanovništva.

8. PROVOĐENJE POPULACIJSKE POLITIKE

Populacijska politika ili politika stanovništva razumijeva sustav mjera i djelovanja koji je putem prirodnog kretanja i migracije usmjeren prema željenom demografskom razvitku. Time se sastav i razmještaj stanovništva nastoji uskladiti s društveno-gospodarskim, političkim i drugim razvojnim ciljevima. Populacijsku politiku po pravilu provodi država (Nejašmić, 2005). Populacijska politika može biti poticajna ili ekspanzivna, restriktivna (s antinatalitetnom i emigracijskom varijantom), redistributivna ili migracijska i eugenička ili kvalitativna.

Stanovništvo Grada Gospića već je ušlo u fazu demografskog starenja i spada u skupinu starog gdje je udio stanovništva starijeg od 65 godina veći od 8 % (2011. 8,7 %) (sl. 25). S obzirom na smanjeni udio mladog (fertilnog) stanovništva, osim pronatalitetne politike na području Grada Gospića trebala bi se provoditi i imigracijska politika. Većina stanovništva koje je imigriralo nakon Domovinskog rata na područje Grada Gospića, starije je životne dobi. Trenutno stanovništvo na području Grada Gospića nije u mogućnosti osigurati jednostavnu reprodukciju stanovništva u smislu obnavljanja generacija, pa bi stoga cilj populacijske politike trebao bi biti privlačenje mladog i obrazovanog stanovništva, a to se može postići samo poticanjem društveno-gospodarskog razvoja na području Grada.

9. ZAKLJUČAK

Nakon pomne demografske analize Grada Gospića, nameće se pitanje zašto je Grad Gospić toliko nerazvijen i ne samo on već i prostor cijele Ličke regije? Razlog današnje demografske situacije treba tražiti u historijskom razvoju ovog prostora, ali i u prirodno-geografskim nedostacima. Nepovoljna prirodna podloga (krš) Like uvjetovala je rano iseljavanje s prostora tj., agrarnu prenapučenost. Geografska izolacija prostora uvjetovala je marginalni položaj Grada Gospića unutar Republike Hrvatske. Dugi razvoj unutar Vojne krajine isto je utjecao na današnju sliku prostora cijele Like. Litoralizacija nakon 1960-ih nepovoljno je utjecala na društveno-gospodarski razvoj Like. Nakon svega toga uslijedio je i Domovinski rat koji je još više poremetio demografska kretanja. Posljedica svega toga je da vodeći centar regije, grad Gospić, tijekom cijelog promatranog razdoblja nije dosegnuo 10 tisuća stanovnika čime bi postao regionalni centar i funkcionalno-gravitacijski okupio prostor čitave ličke regije. U samom gradu Gospiću nedovoljno je razvijen sekundarni i tercijarni sektor koji bi zapošljavao stanovništvo, i dalje je najviše zaposlenih u kvartarnom sektoru. Cijelo područje Grada ima ukupan pad broja stanovnika, a gledano pojedinačno i sva naselja osim nekih izuzetaka. Naselje Gospić, iako bilježi porast broja stanovnika za posljednje međupopisno razdoblje, ima negativnu prirodnu promjenu, što će dugoročno gledano, utjecati na daljnji pad broja stanovnika u budućnosti. Mnoga naselja imaju premalen broj stanovnika ili ih više uopće nemaju, pa je nerealno za očekivati da će se demografski obnoviti. Jedino je rješenje prepoznati ona naselja koja bi u budućnosti imala potencijala za razvoj u središnja naselja ovog prostora. Jedno od rješenja bilo bi doseljavanje izbjeglog stanovništva ili njihovih potomaka mlađe životne dobi koji bi revitalizirali ovaj prostor ili ga barem demografski stabilizirali. Sa smanjenjem demografske osnove prostor Grada Gospića i cijele ličke regije izgubit će osnovu za gospodarsku revitalizaciju.

9.1. OSVRT NA HIPOTEZE

Demografskom analizom Grada Gospića većina hipoteza je potvrđena.

H_1 : Broj stanovnika Grada Gospića i naselja Gospić smanjivat će se do 2031. godine
Prema „analitičkoj" projekciji potvđen je pad broja stanovnika kod svih varijanti projekcije (niska, srednja i visoka). Broj stanovnika smanjivat će se do promatranog razdoblja uz veći pad u drugom međupopisnom razdoblju (2021. - 2031.).

H_2: Ruralna okolica se prazni brže od grada Gospića

Ostala naselja bilježe veći pad broja stanovnika od naselja Gospić, osim nekih izuzetaka kao što je Lički Osik, drugi grad po veličini u općini. Razlog tome je i prvotno preseljavanje stanovništva iz ruralnih krajeva u centar općine. Nakon što će u okolici nestati stanovnika koji su skloniji migraciji (mlađe stanovništvo) i broj stanovnika grada Gospića počet će se više smanjivati.

H_3: Grad Gospić i naselje Gospić imaju nepovoljnu demografsku strukturu (prevelik udio starog stanovništva) koja će se u budućnosti pogoršati

Udio mladog stanovništva 2011. iznosio je 15,9 % (0-14), a udio starog 21,4 % (65+). Prema projekciji za 2031. (niska varijanta projekcije) udio mladog smanjit će se na svega 10 %, a udio starog povećati na 28 %. Grad Gospić u budućnosti imat će još nepovoljniju dobnu strukturu. S udjelom starijih od 65 godina većim od 12 % Grad Gospić ima i imat će izrazito staro ili kontraktivno stanovništvo.

H_4: Demografski razvoj Grada Gospića pod snažnim je utjecajem ratova

Iako su ratovi vođeni na ovom prostoru (Drugi svjetski rat, Domovinski rat) imali utjecaj na demografska kretanja, ne može se reći da su bili presudni. Trenutna demografska slika Grada Gospića posljedica je više faktora koji su imali daleko veće značenje. Ratna stradanja nisu primarni uzrok, ali su ostavila dugoročne, negativne posljedice u demografskom razvoju.

LITERATURA

Akrap, A., 2015: Demografski slom Hrvatske: Hrvatska do 2051., Bogoslovska smotra 85(3), 855-881

Akrap, A., Grizelj, M., 2011: Projekcije stanovništva RH od 2010.-2061., Državni zavod za statistiku, Zagreb

Breznik, D., 1977: Demografija: analiza, metoda i modeli, Institut društvenih nauka, Beograd

Friganović, M., 1990: Demogeografija: stanovništvo svijeta (4. izd.), Školska knjiga, Zagreb

Mišetić, R., 2002: Utjecaj prisilnih migracija na promjenu biološkog sastava stanovništva – primjer Sisačko-moslavačke županije, Migracijske i etničke teme 18(4), 307-317

Nejašmić, I., 2005: Demogeografija: stanovništvo u prostornim odnosima i procesima, Školska knjiga, Zagreb

Pejnović, D., 1990: Prilog poznavanju obilježja klime i klimatska regionalizacija Like, Radovi 25, Zagreb, 1-22

Pejnović, D., 1991a: Režim tekućica kao indikator općih hidrogeografskih obilježja Like, Geografski glasnik 53, Zagreb, 41-56

Pejnović, D., 1991b: Opće kretanje stanovništva kao odraz i pokazatelj socijalnogeografske diferencijacije Like, Radovi 26, Zagreb, 65-77

Pejnović, D., 1993: Utjecaj prometnog sustava na socijalnogospodarski razvoj i organizaciju prostora Ličke regije, Geografski glasnik, 55, Zagreb, 157-181

Pejnović, D., 2004: Lika: Demographic Development under Peripheral Conditions, Hrvatski geografski glasnik 66(2), 23 – 46

Pejnović, D., 2013: Gospić: Geografski položaj, razvoj i suvremene značajke Grada, u: Gospić: Grad, ljudi, identitet (ur. Holjevac, Ž.), Institut društvenih znanosti Ivo Pilar, Zagreb-Gospić, 17-59

Pokos, N., Turk, I., 2013: Demografska obilježja naselja Gospić i Grada Gospića, u: Gospić: Grad, ljudi, identitet (ur. Holjevac, Ž.), Institut društvenih znanosti Ivo Pilar, Zagreb-Gospić, 60-83

Turk, I., Živić, D., 2014: Demografske posljedice Drugoga svjetskog rata i poraća u Lici, Senj. zb. 41, 427-444

Todorović, G., 1978: Projekcije stanovništva: teoretsko-metodološka studija, Institut društvenih nauka, Beograd

Wertheimer-Baletić, A., 2004 : Demografija Hrvatske-aktualni demografski procesi, Hrvatska akademija znanosti i umjetnosti, 95-116

Wertheimer-Baletić, A., 1999: Stanovništvo i razvoj, Mate, Zagreb

IZVORI STATISTIČKIH PODATAKA

URL 1: Statistical Office of the Republic of Slovenia; Demography and Social Statistics, Abridged life table by seks, Slovenia, annually, http://pxweb.stat.si/pxweb/Database/Demographics/05_population/32_Mortality/20_05L40-Life-expectancy/20_05L40-Life-expectancy.asp, 15. 12. 2017.

URL 2: Državni zavod za statistiku; Popis stanovništva, kućanstava i stanova 2011.godine, Stanovništvo prema starosti i spolu po naseljima, www.dzs.hr, 18. 12. 2017

Naselja i stanovništvo Republike Hrvatske 1857. – 2001., CD-ROM, Državni zavod za statistiku, Zagreb, 2005.

Popis stanovništva 1971. Stanovništvo, Knjiga VII-spol i starost, Rezultati po naseljima i općinama, Beograd, 1973.

Popis stanovništva 1981. Tabele po naseljima, RZS, Zagreb, 1982.

Popis stanovništva 1991. Stanovništvo prema spolu i starosti po naseljima, Dokumentacija 882. DZS, Zagreb, 1994.

Popis stanovništva, kućanstava i stanova 31. ožujka 2001.: dnevni i tjedni migranti, po naseljima, CD-ROM, Državni zavod za statistiku, Zagreb, 2003.

Popis stanovništva, kućanstava i stanova 31. ožujka 2001.: migracijska obilježja stanovništva, CD-ROM, Državni zavod za statistiku, Zagreb, 2003.

Popis stanovništva, kućanstava i stanova 31. ožujka 2001.: poljoprivredno stanovništvo prema aktivnosti i spolu, po naseljima, CD-ROM, Državni zavod za statistiku, Zagreb, 2003.

Popis stanovništva, kućanstava i stanova 31. ožujka 2011.: stanovništvo prema migracijskim obilježjima, po gradovima/općinama, www.dzs.hr (1. 8. 2016.)

Popis stanovništva, kućanstava i stanova 31. ožujka 2001.: stanovništvo prema aktivnosti i spolu, po naseljima, CD-ROM, Državni zavod za statistiku, Zagreb, 2003.

Popis stanovništva, kućanstava i stanova 31. ožujka 2011.: stanovništvo prema spolu i starosti, po naseljima, www.dzs.hr (1. 8. 2016.)

Popis stanovništva, kućanstava i stanova 31. ožujka 2011.: stanovništvo staro 15 i više godina prema spolu i završenoj školi, po gradovima/općinama, www.dzs.hr (3. 8. 2016.)

Popis stanovništva, kućanstava i stanova 31. ožujka 2011.: zaposleni prema pretežitoj aktivnosti po položaju u zaposlenju, djelatnosti i spolu, po gradovima i općinama, www.dzs.hr (2. 8. 2016.)

Popis stanovništva, kućanstava i stanova 31. ožujka 2001.: zaposleni prema pretežitoj aktivnosti po tipu naselja stanovanja, spolu i području djelatnosti, CD-ROM, Državni zavod za statistiku, Zagreb, 2003.

Tablogrami 1964. – 2011. (rođeni i umrli po naseljima), Državni zavod za statistiku, Zagreb

POPIS PRILOGA

Popis slika

Sl. 1. Geografski položaj Grada Gospića
Sl. 2. Naselja Grada Gospića prema broju stanovnika 2011.
Sl. 3. Promjena udjela naselja prema broju stanovnika Grada Gospića 1948. - 2011.
Sl. 4. Veća naselja Grada Gospića 1948. i 2011.godine
Sl. 5. Veća naselja Grada Gospića 1991., 2001. i 2011. godine
Sl. 6. Koncentracija stanovništva na području Grada Gospića 2011.
Sl. 7. Gustoća naseljenosti Grada Gospića 2011. godine po naseljima
Sl. 8. Kretanje ukupnog broja stanovnika Grada Gospića, naselja Gospić i ostalih naselja
Sl. 9. Kretanje ukupnog broja stanovnika Grada Gospić (u cjelini, grad Gospić i ostala naselja) i Hrvatske 1857. – 2011. (indeks na stalnoj bazi)
Sl. 10. Kretanje ukupnog broja stanovnika Grada Gospića, naselja Gospić i ostalih naselja 1857. – 2011. (lančani indeks)
Sl. 11. Indeks ukupne međupopisne promjene broja stanovnika Grada Gospića 2001. – 2011.
Sl. 12. Godina demografskog maksimuma po naseljima Grada Gospića
Sl. 13. Sastavnice prirodnog kretanja stanovništva Grada Gospića 1970. – 2015.
Sl. 14. Indeks kretanja rodnosti i smrtnosti stanovništva Grada Gospića i Hrvatske 1970. – 2015.
Sl. 15. Sastavnice prirodnog kretanja stanovništva Grada Gospića 1971. i 2011. g. (po naseljima, u ‰)

Sl. 16. Kretanje broja rođenih i umrlih u naselju Gospić 1971.-2015. godine
Sl. 17. Stope prirodne promjene stanovništva Grada Gospića 2011. g. po naseljima
Sl. 18. Doseljeni na područje Grada Gospića prema mjestu prethodnog boravka (2011. g.)
Sl. 19. Doseljeni na područje Grada Gospića iz inozemstva prema državi prethodnog boravka (2011. g.)
Sl. 20. Doseljeni na područje Grada Gospića prema vremenu doseljenja (2001. g.)
Sl. 21. Tipovi općeg kretanja stanovništva Grada Gospića 2001.-2011. (r - stopa ukupne promjene, r_g - stopa prirodne promjene)
Sl. 22. Tipovi općeg kretanja stanovništva Grada Gospića po naseljima 2001.-2011.
Sl. 23. Koeficijent feminiteta u dobi 20-39 godina po naseljima Grada Gospića 2011. g.
Sl. 24. Indeks starosti stanovništva Grada Gospića po naseljima 2011. g.
Sl. 25. Dobno-spolna piramida stanovništva Grada Gospića 2011. g.
Sl. 26. Dobno-spolna piramida stanovništva Grada Gospića 2001. g.
Sl. 27. Dobno-spolna piramida Grada Gospića za 2031. prema niskoj varijanti projekcije
Sl. 28. Ukupno kretanje broja stanovnika 1971. - 2031. prema niskoj varijanti projekcije s negativnim migracijskim saldom

Popis tablica

Tab. 1. Naselja Grada Gospića prema broju stanovnika 2011. g.
Tab. 2. Ukupno kretanje broja stanovnika Grada Gospića 1857. - 2011.
Tab. 3. Ukupno kretanje broja stanovnika grada Gospića 1857. - 2011.
Tab. 4. Ukupno kretanje broja stanovnika ostalih naselja Općine Gospić 1857. - 2011.

Tab. 5. Opća stopa fertiliteta i totalna stopa fertiliteta za Grad Gospić 2001. i 2011. godine
Tab. 6. Tipovi općeg kretanja stanovništva Grada Gospića od 1981. do 2011.
Tab. 7. Pokazatelji sastava stanovništva Grada Gospića i Hrvatske prema spolu i dobi 2011.
Tab. 8. Koeficijent feminiteta u naselju Gospić i Gradu Gospiću 1971. - 2011. godine
Tab. 9. Dobne skupine stanovništva grada Gospića 1971. - 2011. godine
Tab. 10. Dobne skupine stanovništva Grada Gospića 1971. - 2011. godine
Tab. 11. Projekcija stanovništva za naselja Grada Gospića 2031. g. (aritmetička progresija)
Tab. 12. Projekcija stanovništva za 2031. (geometrijska progresija)
Tab. 13. Projicirane i stvarne vrijednosti kretanja stanovništva Grada Gospića
Tab. 14. Hipoteze o totalnoj stopi fertiliteta za Grad Gospić 2011. - 2031.

Tab. 15. Projekcija stanovništva Grada Gospića 2011. - 2031. (bez novih naraštaja)
Tab. 16. Niska varijanta projekcije
Tab. 17. Srednja varijanta projekcije
Tab. 18. Visoka varijanta projekcije
Tab. 19. Projekcije prema niskoj, srednjoj i visokoj varijanti